

EKONOMIHÖGSKOLAN
Lunds universitet

Kandidatuppsats
HT 2006

Basel II

– effekter på bankvärlden

Handledare:
Gunnar Wahlström

Författare:
Jasmina Dimova
Petter Georgson
Hanna Johansson

Sammanfattning

Titel:	Basel II – effekter på bankvärlden
Seminarium:	18 januari, 2007
Kurs:	FEK 582 Kandidatuppsats, 10 poäng
Författare:	Jasmina Dimova, Petter Georgson, Hanna Johansson
Handledare:	Gunnar Wahlström
Företag:	Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken, Swedbank, Europeiska Centralbanken, KPMG, Standard & Poor's, Svenska Bankföreningen
Nyckelord:	Basel II, kapitaltäckningsgrad, effekter, riskmätning, svenska storbanker
Syfte:	Vår uppsats syftar till att i samband med ikraftträdandet av Basel II undersöka vilka effekter det nya regelverket hittills har inneburit för de olika bankerna. Det undersöks också vad andra institut i världen hade för åsikter om det som skulle komma att resultera i Basel II. Vi vill även klargöra om Basel II är ett verktyg som förbättrar bankernas riskhanteringssystem.
Metod:	Vår uppsats bygger på en induktiv ansats och vi har använt oss av en kvalitativ forskningsmetod. Empiri har således samlats in genom intervjuer och undersökning av offentlig debatt.
Slutsatser:	Den huvudsakliga effekten är att bankernas hantering och kontrollering av risker förbättras. En individualiserad riskbedömning och prissättning av bankens kunder leder till att kapitaltäckningsgraden kan sänkas. I och med detta frigörs ytterligare kapital, som kan delas ut till aktieägarna alternativt användas för att stärka organisationens tillväxt. Regleringen syftar även till förbättrad infrastruktur avseende rutiner och system, vilket leder till effektivare organisationer. Den generella bedömningen är att de svenska storbankerna gynnas av regleringen då den befintliga kundbasen, i och med det rådande stabila svenska finansiella klimatet, kommer att kvarstå och troligen utökas. De effekter vi nämnt ovan är empiriska bevis för att Basel II är ett regelverk som ger stor hjälp åt bankerna i dess riskhantering.

Abstract

- Title:** Basel II – effects on the banking world
- Seminar:** 18th of January 2007
- Course:** FEK582 Bachelor thesis in Business Administration 10 swedish credits (15 ECTS)
- Authors:** Jasmina Dimova, Petter Georgson, Hanna Johansson
- Advisor:** Gunnar Wahlström
- Companies:** Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken, Swedbank, European Central Bank, KPMG, Standard & Poor's, Swedish Banker's Association
- Key words:** Basel II, grade of capital cover, effects, riskmeasures, Swedish main banks
- Purpose:** Our paper seeks to explore what effects the new regulation has generated for the different banks this far. We also look into the comments left by institutes around the world, regarding the consultative packages that have worked as a bridge between Basel I and the following Basel II. We also seek to clarify whether Basel II is an appropriate tool, which improves the riskmeasurement-systems of the banks.
- Methodology:** The essay of ours rely on an inductive approach and our chosen research method is the qualitative one. The empirical contributions have been collected through interviews with banks and review of the official debate.
- Conclusions:** The main effect is that the managing and controlling of the risk of the banks has improved. An individualistic riskjudgement and pricesetting of the customers of the banks, leads to a decrease in the grade of capital cover, and through this, further capital is liberalised. This capital can be dealt out to the shareholders or alternatively be used for expanding the organisation. By improving the infrastructure of routines and systems, the banks has through the regulation become more effective throughout their organisations. The general consideration is that the banks that dominate the market in Sweden will gain through the new regulation. This beacuse of the fact that the existing customerbase, via the ruling stable financial climate in Sweden, will at least remain and probably increase. The above mentioned effects, are empiric evidence for the fact that Basel II is a regulation that strongly advocates the banks in their riskmanagent.

Förord

Vi vill tacka vår handledare Gunnar Wahlström för den hjälp och det stöd han bidragit med under vår uppsats. Ett stort tack vill vi också rikta till de berörda personer på Nordea, Svenska Handelsbanken, Skandinaviska Enskilda Banken och Swedbank som har tagit sig tid att ställa upp på intervjuer med oss samt att besvara våra kompletterande frågor.

Jasmina Dimova, Petter Georgson & Hanna Johansson

Innehållsförteckning

Förkortningar	8
Definitioner	8
1 Problemdiskussion	9
1.1 Problemformulering	9
1.2 Forskningsfråga	10
1.3 Syfte	10
1.4 Disposition	11
1.5 Avgränsningar	11
1.6 Övergripande modell	12
2 Litteraturgenomgång	13
2.1 Inledning	13
2.2 Bakgrund	14
2.3 Bank for International Settlements	15
2.4 De tre pelarna	15
2.4.1 Första pelaren	15
2.4.2 Andra pelaren	17
2.4.3 Tredje pelaren	18
2.5 Basel II - möjliga för- och nackdelar	18
2.5.1 Möjliga fördelar	18
2.5.2 Möjliga nackdelar	19
2.6 Varför måste banker regleras?	19
2.7 Kritiska ansatser	20
2.7.1 Kritik pga. bristande underliggande teori	20
2.7.2 Uttalanden som understöds av auktoriteter ses som sanningar	21
2.7.3 Operativa riskers uppgradering i bankernas medvetande	22
2.8 Efterföljande diskussion	24
3 Metod	27
3.1 Inledning	27
3.2 Forskningsmetod	27
3.3 Undersökningsansatser	30
3.4 Kvalitativ forskning	30
3.5 Primär och sekundärdata	31
3.6 Offentlig debatt	31
3.6.1 Motivering av valda respondenter och analysmetod	31
3.7 Intervjuer	32
3.7.1 Utförande	32
3.7.2 Respondenter	32
3.7.3 Upplägg	33
3.8 Validitet	34
3.9 Reliabilitet	34
3.10 Närhet kontra distans	35
3.11 Avslutning	35

4 Offentlig debatt	36
4.1 Inledning	36
4.2 Kommentarer	36
4.2.1 Second Consultative Package	36
4.2.1.1 Swedish Bankers Association	36
4.2.1.2 KPMG	37
4.2.1.3 European Central Bank	39
4.2.1.4 Standard & Poor´s	39
4.2.2 Third Consultative Package	40
4.2.2.1 Swedish Bankers Association	40
4.2.2.2 KPMG	41
4.2.2.3 European Central Bank	42
4.2.2.4 Standard & Poor´s	43
4.3 Analys	44
5 Intervjuer	46
5.1 Inledning	46
5.2 Effekter av Basel II, nu och i framtiden	46
5.2.1 Centralt	46
5.2.2 Lokalt	47
5.2.3 Analys	48
5.3 Problem avseende implementeringen av Basel II	49
5.3.1 Centralt	49
5.3.2 Lokalt	50
5.3.3 Analys	51
5.4 Inflytande över verksamheten	52
5.4.1 Centralt	52
5.4.2 Lokalt	52
5.4.3 Analys	52
5.5 Ränta som konkurrensmedel	53
5.5.1 Centralt	53
5.5.2 Lokalt	53
5.5.3 Analys	54
5.6 Finns det behov av en ny reglering?	54
5.6.1 Centralt	54
5.6.2 Lokalt	54
5.6.3 Analys	55
5.7 Förberedelser inför Basel II	55
5.7.1 Centralt	55
5.7.2 Lokalt	56
5.7.3 Analys	56
5.8 Riskbehandling enligt Pelare I	57
5.8.1 Centralt	57
5.8.2 Lokalt	57
5.8.3 Analys	58
5.9 Den interna kapitalutvärderingsmodellen – Pelare II	58
5.9.1 Centralt	58
5.9.2 Lokalt	59

5.9.3 Analys	59
5.10 Krav på öppenhet och genomlysning – Pelare III	60
5.10.1 Centralt	60
5.10.2 Lokalt	61
5.10.3 Analys	61
5.11 Kommunikationsprocesser – Samspelet med tillsynsmyndigheten	61
5.11.1 Centralt	61
5.11.2 Lokalt	62
5.11.3 Analys	62
5.12 Relationen mellan huvudkontor och lokalkontor	62
5.12.1 Centralt	62
5.12.2 Lokalt	63
5.12.3 Analys	63
5.13 Sammantagen åsikt om Basel II	64
6 Slutdiskussion	65
6.1 Inledning	65
6.2 Forskningsfrågan besvaras	65
6.3 Studiens teoretiska bidrag	68
6.4 Reflektioner över studiens slutsats	68
6.5 Förslag till vidare forskning	69
Referensförteckning	71
Bilaga	74

Förkortningar

AMA	Advanced Measurement Method
BCBS	Basel Committee of Banking Supervision / Baselkommittén
BIS	Bank for International Settlements
CEBS	Committee of European Banking Supervisors / Gemensam kommitté för EU:s banktillsynsmyndigheter
ECB	European Central Bank
FI	Finansinspektionen
IASB	International Accounting Standards Board
IRB	Internal ratingbased approach / intern riskklassificering
S & P	Standard & Poor's
SBA	Swedish Bankers' Association
SEB	Skandinaviska Enskilda Banken

Definitioner

IASB	Organisation som arbetar med att förbättra och harmonisera redovisningen världen över, bytte 2001 namn från IASC till IASB ¹
Kapitaltäckningsgrad	Relationen mellan storleken av ett företags kapitalbas och det på visst sätt sammanräknade totala riskengagemanget, vilket uttrycks i procent ²
Kapitaltäckningskrav	Den minsta kapitalbas, i relation till bl. a. utlåning, som krävs av kreditinstitut ³
Regionbank	Geografisk uppdelning av ett land där ett visst antal banker ingår ⁴
Value-at-Risk	Storleken på det riskerade beloppet hos en investering med en viss sannolikhet och över en viss tidsperiod ⁵
Stresstest	En simultan teknik som används för att uppskatta tillgångars och skulders reaktion vid olika finansiella situationer ⁶

¹ Artsberg, K, 2005

² http://www.fi.se/Templates/PopupPage____2355.aspx#K

³ ibid.

⁴ Hultén, Magnus, Svenska Handelsbanken, Stockholm

⁵ <http://www.investopedia.com/terms/v/var.asp>

⁶ <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/stress+test>

1 Problemdiskussion

1.1 Problemformulering

En bank möter dagligen otaliga risker i sin verksamhet till följd av att dess strategi är att generera avkastning genom att ta risker. Under årens lopp har ett antal finansiella kriser drabbat branschen pga. att bankerna inte fullt ut har kunnat hantera sina risker. Då banker har en viktig roll som kreditgivare på marknaden och hanterar stora mängder kapital är det av största vikt att deras system är ytterst finansiellt stabila. Hittills har banker varit tvungna att ha en kapitaltäckningsgrad på 8 %, oavsett respektive banks riskprofil.⁷ Det är bland annat i detta avseende, den fram till ingången av 2007 gällande, Basel I brister. Därför har, under ett antal år, ett nytt regelverk utformats, benämnt Basel II. Genom detta får bankerna mer inflytande över sin egen riskbedömning och utökad möjlighet att uppskatta vilka risker de är utsatta för. De får själva utforma egna modeller för hur hög kapitaltäckningsgraden skall vara. Detta kommer att leda till att bankerna får ytterligare ett medel att konkurrera med. Kan en lägre kapitaltäckningsgrad hållas, frigörs kapital som kan användas till andra ändamål. De modeller bankerna använder måste först godkännas av tillsynsmyndigheten, men banken själv har nu ändå, på ett mer nyanserat sätt än tidigare, en möjlighet att påverka sin egen verksamhet.⁸ Regelverket som Baselkommittén utformat, har genom bearbetning via EU-direktiv, spridits till medlemsstaterna. Noterbart är att direktiv inte behöver följas utan enbart är riktlinjer som EU förelägger medlemsländerna. Länderna får sedan tolka direktivet och välja hur de genomför det.⁹ Bankerna behöver alltså formellt inte följa Basel II men väljer de att stå utanför, kommer de inte kunna få tillgång till de mer avancerade riskberäkningsmetoderna och får därmed svårigheter att sänka sin kapitaltäckningsgrad.

Den 1 januari 2007 träder Basel II i kraft. Vi har undersökt de effekter respektive bank hittills känt av, och de som beräknas uppkomma till följd av ikraftträdandet. Data har samlats in från både lokal och central nivå i bankerna. I och med detta tillkom en jämförelse, nämligen samspelet mellan storbankerna på riksnivå och det lokala kontoret inom samma bankkoncern.

⁷ www.fi.se

⁸ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

⁹ Malmström, Agell, 2005

Det råder delade meningar om giltigheten hos Basel II och de antaganden, vilka regelverket bygger på. Ett perspektiv, med bl.a. BCBS, FI och många banker, är som helhet positiva till Basel II och de modeller regelverket innefattar. Detta eftersom det kommer underlätta för banker och andra kreditinstitut i hantering och kontrollering av risker. Därmed stärks verksamheten och risken för fallissemang minskar. Oppositionen, som kritiserar Basel II, hävdar dock att de antaganden som regelverket och dess modeller bygger på, inte håller. Det finns alltså två perspektiv angående Basel II och vi ämnar undersöka om de olika sidornas ställningstaganden håller och om Basel II är ett regelverk som hjälper bankerna utforma relevanta riskhanteringsverktyg, vilket det inte finns några empiriska bevis för.

Det har forskats en del inom området tidigare, exempelvis Wahlström, (2006) och Power, (2002). Det är dock ingen som så tydligt som vi, riktat in sig på vilka effekter det kommande införandet av Basel II ger hos de svenska storbankerna, nämligen Nordea, Skandinaviska Enskilda Banken, Svenska Handelsbanken och Swedbank. Vår forskning syftar därför till att fastställa dessa effekter och huruvida regleringen fungerar som den är avsedd att göra. Genom dessa grepp ansåg vi oss ha hittat en ny forskningsinriktning som är av stort intresse. I och med att implementeringen är i full gång och bankerna börjar se vilka konsekvenser införandet kommer att ge, tycker vi att vår rapport kom i ett lämpligt skede och därför känns legitim.

1.2 Forskningsfråga

Vilka effekter ger Basel II på bankverksamheten och fungerar regelverket som riskhanteringsverktyg? – en undersökning av de fyra svenska storbankerna

1.3 Syfte

Det är av stort intresse att utröna vilka effekter det nya regelverket hittills har inneburit och kommer att innebära för de olika bankerna på central och lokal nivå, då Basel II införs i januari 2007. Det undersöks även vad andra institut i världen hade för åsikter om det som skulle komma att resultera i Basel II. Dessutom vill vi klargöra om Basel II är ett verktyg som förbättrar bankernas riskhanteringssystem.

1.4 Disposition

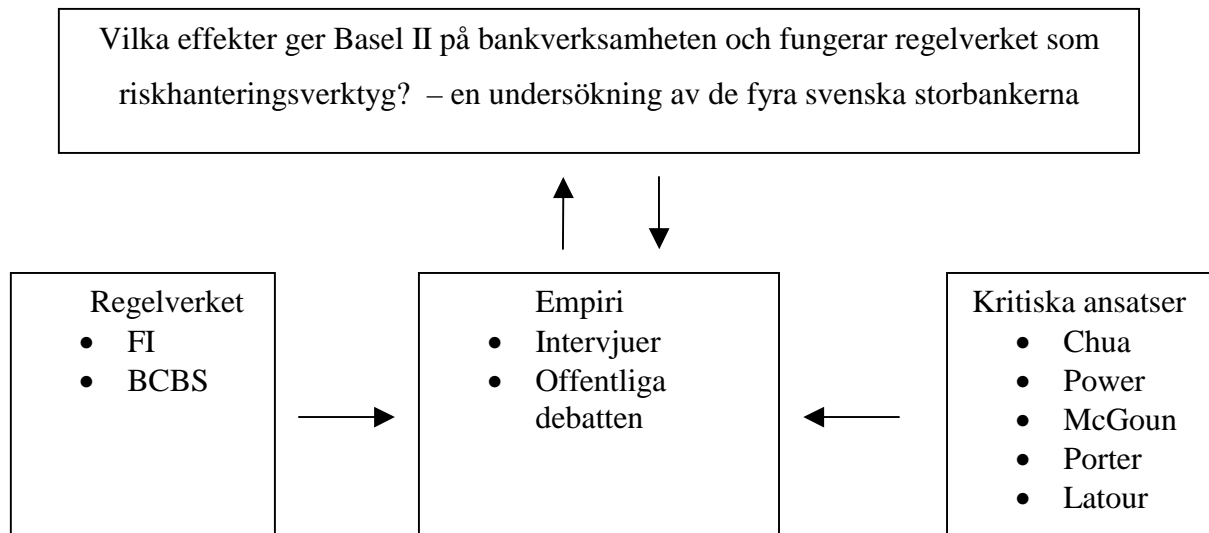
Vi inleder med problemformulering, forskningsfråga samt syfte. Detta för att ge läsaren en klar bild av vad vi vill uppnå med uppsatsen. Därefter följer litteraturgenomgången. Där tar vi upp huvudsakliga fakta avseende Basel II: s historik och nuvarande struktur, samt ger utrymme till de mer kritiska tongångarna mot de befintliga riskhanteringsmodellerna. I metodkapitlet beskrivs sedan vårt arbetssätt för att genomföra en professionell undersökning, varpå ett avsnitt följer där den offentliga debatten avseende Basel II avhandlas. Detta ger empiri. Ytterligare empiri tillkommer i intervjustektionen och dessa båda delar bidrar, tillsammans med litteraturgenomgången, till de slutsatser som framkommer i det avslutande kapitlet.

1.5 Avgränsningar

Det är de svenska storbankerna, och inga andra banker vi har undersökt. Anledningen till detta är att dessa är de banker i Sverige som sitter inne med mest information relaterat till vår forskningsfråga och även innehar en kraftig majoritet av bankmarknaden i Sverige. Vi har valt att intervjua fyra banker på central och lokal nivå samt tagit del av den offentliga debatten. Det hade också varit av intresse att få höra Finansinspektionens och Riksbankens syn på regelverket. Dock träffar inte detta vår forskningsfråga, då bankerna är bättre lämpade att svara för de effekter som uppkommer. Initialt tänkte vi oss även en undersökning av hur Basel II påverkat och kommer att påverka de aktuella bolagens riskredovisning, men även detta har undvikits. Denna frågeställning behandlas dock indirekt i avsnittet avseende öppenhet och genomlysning, dvs. pelare III, men inte genom extensiv årsredovisningsanalys. Vi bortsåg helt från att behandla bankernas olika modeller och beräkningar. Dessa är alltför komplexa för oss att sätta oss in i, samt för läsaren att förstå. Modellerna är även under uppbyggnad och alla är inte godkända av FI för användning. Vi ansåg därför att modellerna inte hjälpte oss att komma fram till en lösning på vårt problem.

1.6 Övergripande modell

Vårt problem uppstod genom att det finns två olika infallsvinklar angående Basel II. Dels behandlas skaparna av Basel II som har en positiv syn på regelverket och dels tar vi upp kritiska ansatser mot det samma. Med hjälp av dessa perspektiv avsåg vi besvara vår forskningsfråga. Vi utgick från denna när vi genomförde de empiriska undersökningarna och den information undersökningarna gav oss har försett oss med svaren på vår forskningsfråga.

2 Litteraturgenomgång

2.1 Inledning

Vi vill här ge en introduktion till det negativa perspektivet som indirekt kritiserar Basel II. Detta är intressant eftersom man i samhället sällan hör annat än positiva tongångar avseende den kommande regleringen. Den positiva sidan är i vårt fall liktydig med Baselkommittén, FI och den svenska bankverksamheten i stort. Då nämnda positiva sida är den som får i stort sett allt medialt utrymme väljer vi att här i litteraturgenomgångens inledning ta upp vad Porter, Chua och Latour har att säga om de modeller och antaganden som ligger till grund för Basel II.

Porter hävdar att överföringen av det matematiska och kvantitativa till den övriga världen alltid kommer att innebära svårigheter. Kritiken mot siffror bygger på att en blind tro på dessa gör att det djupare och viktigare syftet undflys. Porter säger även att vetenskap är konstgjord men konstaterar att *"verkligheten är konstruerad utifrån det konstgjorda, dock är kontakten mellan "siffror och världen reglerad eller officiellt sanktionerad"*¹⁰, därav nackdelen för konkurrerande mätverktyg. De metoder som idag används för att analysera det numeriska är välutvecklade och räknas som regel ut av en dator.¹¹

Chua hävdar att om en accepterad auktoritet uttalar sig, ses detta som en sanning. Inte oväntat, ifrågasätts inte detta av gemene man, mer oväntat som regel inte heller av professionen. Chua anser även att det ligger en alltför stort fokus på statistik och matematiska modeller och att det råder en bristande förståelse för dessa. På så vis sker acceptans utan reflektion och kontroll av modellernas syfte, ursprung och vetenskapliga relevans.¹²

En poäng Latour vill framföra är att varken den sociala eller vetenskapliga världen kan existera separat, utan att den sociala världen skapar den vetenskapliga genom olika händelser. Latour är själv sociolog och hade begränsad kunskap om avancerade vetenskapliga termer. För att komma fram till sin slutsats blev Latour en del av ett laboratoriums arbete och följde i detalj vad vetenskapsmännen gjorde, tänkte och varför de utförde olika moment. Han

¹⁰ Porter, TM, 1995

¹¹ ibid

¹² Chua, WF, 1996

översatte det han såg till sina egna koncept som låg en bra bit ifrån vetenskapsmännen egna ordval. Latour syftar till att bygga en bro mellan det vetenskapliga och resten av samhället.¹³ Om man lägger samman Latours syfte att få en ökad förståelse för det vetenskapliga genom sociala experiment med Porters tes att verkligheten är konstruerad utifrån det konstgjorda och Chuas tes att siffror och världen är sammanbundna genom auktoriteter som godkänner dessa modeller, får vi följande sammanfattning. Tack vare bristande förståelse för matematiska modeller accepteras dessa utan vidare och har mynnat ut i att Basel II, utan alltför stora åthävor, har godkänts.

2.2 Bakgrund

The Bank for international Settlement (BIS) är världens äldsta internationella finansinstitut och etablerades 1930 för att sköta Tysklands återbetalning av krigsskadestånd till följd av Versaillesfördraget efter första världskriget.¹⁴ 1974 bildades sedan Baselkommittén som en reaktion på en tysk börskrasch.¹⁵ Man inledde då ett arbete för att på global nivå bygga säkra finansiella system som var mindre kraschkänsliga. Resultatet av denna grups arbete var att det 1988 utkom en Baselöverenskommelse. Överenskommelsen var ett resultat av Baselkommittén, vilken består av representanter för centralbanker och tillsynsmyndigheter i de så kallade G10 länderna. Ett av dessa länder är Sverige.

I detta nya regelverk lades fokus på att de finansiella aktörerna skulle hålla en viss kapitaltäckningsgrad. Den bestämda lägsta tillåtna nivån sattes till 8 %. Skillnaden mot den tidigare oreglerade tillvaron utan specifika kapitaltäckningskrav var att bankerna nu var tvungna att kontrollera hur mycket kapital de hade tillhands i förhållande till de finansiella risker de var utsatta för. Systemet skulle även ge en sundare konkurrenssituation världen över i och med att de finansiella aktörerna i olika länder alla skulle utgå från att hålla 8 % målet.¹⁶ I och med att alla banker tvingades till samma minimitäckningsgrad fick Basel I en väldigt konformistisk inriktning. Det kändes konstlat att generalisera och dra alla över en kam. Givetvis måste bankernas finansiella säkerhet säkerställas men banker borde ges större rätt att påverka sin egen riskbedömning. Som en följd av detta påbörjade Baselkommittén under slutet av 1990-talet arbetet med en uppdatering av Basel I som skulle medföra en mer

¹³ Latour, B & Woolgar S, 1986

¹⁴ www.bis.org

¹⁵ www.finansforbundet.se

¹⁶ www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

nyanserad riskbedömning.¹⁷ Det fanns nämligen ganska få olika riskvikter i Baselöverenskommelsen. Alla företagslån ansågs t.ex. ha samma risk oavsett bolagets storlek och kreditvärdighet. Sedan dess har vi dock sett en utveckling mot en mer avancerad riskhantering och även en utveckling mot större och allt mer internationaliserade banker. Pga. detta kändes Basel I förlegad och det var dags för en marknadsanpassad uppdatering i form av Basel II.¹⁸ Basel II skall implementeras i Sverige i samband med årsskiftet 2006/2007, dock dröjer vissa mycket avancerade moment till senare årtal¹⁹. Regelverket bygger på de tre pelare som beskrivs nedan.

2.3 Bank for International Settlements

Tillväxten och globaliseringen av den finansiella marknaden som den senaste tiden ägt rum, har bidragit till ökat samarbete mellan de centrala bankerna. En av BIS främsta uppgifter är att fungera som en bank åt de centrala bankerna och att säkerställa den globala monetära och finansiella stabiliteten. Vid behov ges bankerna stöd vid deras finansiella transaktioner och får hjälp att finna sina brister för att kunna åtgärda dessa.

BIS har redan från första början verkat som ombud och förvaltare för de centrala bankerna och internationella organisationer. De vänder sig däremot inte till privatpersoner eller företagsenheter. BIS erbjuder även ett forum där de olika centralbankerna kan skriva och diskutera de olika principerna inom det finansiella världssamfundet. Här kan de olika bankerna även dela med sig och publicera statistisk information om den globala bankverksamheten och valutamarknaden.²⁰

2.4 De tre pelarna

2.4.1 Första pelaren

Den första pelaren bygger mycket på det tidigare systemet och anger olika regler för hur man ska beräkna minimikapitalkraven för kreditrisker, marknadsrisker och även för operativa risker, varav det sistnämnda är nytt för Basel II och kommer att införas vid övergången till

¹⁷ www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

¹⁸ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

¹⁹ www.finansforbundet.se

²⁰ www.bis.org

2007.²¹ Bankerna har möjlighet att välja mellan olika metoder vid beräkningen av de tre risktyperna. Vilken metod som väljs påverkas av risk- och utvecklingsnivå i respektive bank.²²

Schablonmetoden är den minst avancerade metoden vid kreditrisker och är avsedd för små banker med mindre utvecklade banksystem. Det som skiljer denna metod åt, från nuvarande Basel I, är att den innehåller fler riskvikter som fastställs av tillsynsmyndigheterna. Bankerna kan dessutom, genom att använda sig av kreditbedömning från t.ex. Moody's och Standard & Poor's, öka urvalet av riskvikter.²³ Bankerna kan även välja mellan två IRB-metoder, en grundläggande och en avancerad, som baseras på interninformation, t.ex. avseende kundernas beteende, hantering av besparingar och lån samt kreditaktivitet.²⁴ Den avancerade IRB-metoden innebär att bankernas egna beräkningar påverkar kapitalkraven i större utsträckning. Vid beräkningen av marknadsrisker har det inte skett några övergripande förändringar från Basel I och även här kan man välja mellan en schablonmetod och en grundläggande alternativt mer avancerad IRB-metod.²⁵

Operativa risker innebär de olika förlustrisker som bl.a. beror på interna faktorer såsom människors misstag, dåligt fungerande system eller misslyckade processer. Även externa faktorer som naturkatastrofer, terrordåd och myndighetsbeslut skall beaktas vid mätningen av operativ risk.²⁶ För operativa risker kan man välja schablonmetoden eller en IRB-metod, grundläggande eller avancerad. Målet är att alla banker så småningom ska komma upp till den avancerade nivån där möjlighet ges för en mer rättvisande bild av företaget med starkare koppling mellan det kapitalkrav som ställs och den risk som bankerna tar.²⁷

Principen att bankernas kapitalkrav ska innefatta operativa risker är ingen nyhet i sig. Alla företag möter operativa risker och när man skulle utforma Basel I funderade man på att införa en post som skulle innefatta övriga risker. Vid dåvarande skede ansågs det dock inte vara möjligt att ta hänsyn till dessa risker separat. Man valde då istället att lägga kapitalkravet för kreditrisker på 8 % som en sammanlagd riskbedömning. Det som skiljer operativa risker från marknadsrisker och kreditrisker är att de två sistnämnda anses vara en viktig del av en banks affärsidé. De operativa riskerna anses däremot vara en intern aktivitet som inte är något unikt för just banker. Baselkommittén anser att tekniken för att identifiera och hantera risk inom

²¹ www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

²² Balans, 2004:5

²³ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

²⁴ Balans, 2004:5

²⁵ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

²⁶ www.fi.se

²⁷ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

banksektorn har utvecklats och menar att det nu är möjligt att åtskilja de operativa riskerna från de övriga riskerna och kvantifiera dem.²⁸

2.4.2 Andra pelaren

Den andra pelaren berör risker utifrån ett bredare perspektiv, dvs. det som inte fångas upp av den första pelaren. Exempel på sådana risker är strategisk risk, intjäningsrisk, ryktesrisk, likviditetsrisk, koncentrationsrisk samt konjunkturella risker. Dessa skall hanteras i ett samspel mellan det berörda företaget och en tillsynsmyndighet. Tillsynsmyndighetens uppgift är att göra en övergripande kapitalbedömning av bankerna som själva skall genomföra en intern kapitalutvärdering.²⁹ Europaparlamentets direktiv 2000/12 specificerar vad som är kreditinstitutets respektive tillsynsmyndighetens uppgift. Det krävs av kreditinstituten att de upprättar en effektiv heltäckande strategi för att hålla ett tillräckligt stort internt kapital i relation till de risker instituten är utsatta för.³⁰ Av tillsynsmyndigheten krävs att de kontrollerar kreditinstitutets strategi genom att studera de variabler som använts för att komma fram till ett för dem tillräckligt internt kapital i förhållande till den befintliga riskbilden. Denna utvärdering skall genomföras minst en gång årligen.³¹ Om bankerna inte skulle visa sig motsvara tillsynsmyndighetens krav kan de bli tvungna att förstärka sina interna kapitalutvärderingsstrategier. För att än tydligare markera detta har tio krav som tillsynsmyndigheterna kommer att ställa på kreditinstituten inrättats av CEBS, den gemensamma kommittén för EU:s banktillsynsmyndigheter. Dessa krav går ut på att instituten skall skapa en sund intern kapitalutvärderingsprocess som skall mynna ut i ett väl genomarbetat kapitalbasbeslut. Visar granskning att kreditinstitutet ifråga har stora brister i sin interna utvärdering kan företaget drabbas av restriktioner gällande sin verksamhet, bl. a. kan de tvingas upprätta en minimikapitalbas.³²

²⁸ Riskmätning och kapitalkrav I, Finansinspektionen, Rapport 2001:1

²⁹ www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

³⁰ Direktiv om omarbetning av rådets och Europaparlamentets direktiv 2000/12 nr. 123

³¹ Direktiv om omarbetning av rådets och Europaparlamentets direktiv 2000/12 nr. 124

³² www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

2.4.3 Tredje pelaren

Tredje pelaren innebär att bankerna måste vara öppna mot marknaden med hur deras riskhantering ser ut.³³ Det är både kvalitativ och kvantitativ information som skall förmedlas om bankernas risk- och kapitalhantering, strategier, förvaltningsmetoder och styrningsstrukturer. Öppenhetskriteriet skall medverka till att det inte bara är tillsynsmyndigheten, utan även bankernas andra intressenter, såsom investerare och analytiker, som skall ta till sig informationen och anpassa sitt agerande därefter.

Påtryckningar av andra intressenter än tillsynsmyndigheten skulle driva bankerna till att mer noggrant analysera konsekvenserna av de beslut som tas i banken, vilket skulle fungera som ett viktigt komplement till tillsynsmyndighetens kontroll. Skulle en bank visa tecken på negativa tendenser skulle detta t ex. leda till att spararen tar ut sina pengar. Resultatet av de utökade kraven på öppenhet och genomlysning är att bankerna kommer att publicera mer information. Dock kommer inte bankernas beteende att påverkas, om inte investerare, aktieägare etc. analyserar och anpassar sitt agerande efter informationen.

Öppenhetskravet varierar idag otroligt mycket mellan banker men även länder emellan. I många länder krävs betydligt mindre information av bankerna än det gör i Sverige, som är ett av de land där det krävs mest information. Dock anses inte ens informationskraven i Sverige vara tillräckliga. De utökade kraven på öppenhet och genomlysning i tredje pelaren syftar till att få en mer likartad och jämbördig öppenhet för information mellan länder överlag.³⁴

2.5 Basel II – möjliga för- och nackdelar

2.5.1 Möjliga fördelar

Bankernas risker fångas upp och värderas, enligt Basel II, bättre än i föregångaren Basel I. Detta sker genom uppkomsten av den företagsinterna kapitalutvärderingen som tillsammans med tillsynsmyndighetens granskningar skall förhindra att företagen går omkull.³⁵ I och med införandet av den operativa riskbedömningen breddas perspektivet ytterligare. Totalt sett ger detta en starkare bolagsstyrning, då bankerna får utökad självkontroll, vilket borde minska graden av bankfallisemang.³⁶ Basel II ger även en mer nyanserad riskbild, t.ex. genom att lån

³³ www.finansforbundet.se, Finansvärldens forum 2005-03-21,

³⁴ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

³⁵ www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

³⁶ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

till olika företag behandlas olika utifrån respektive bolags finansiella situation och inte bara, som tidigare var fallet, utifrån en på förhand bestämd procentsats. Sammantaget bidrar dessa faktorer till ett stabilare finansiellt system³⁷

2.5.2 Möjliga nackdelar

Förändringar kostar givetvis pengar, varför de måste behandlas utifrån väsentlighetsprincipen; införandet får inte kosta mer än vad det smakar. Dock kan ett starkt regelverk förhindra ännu större kostnader i form av finansiella kriser. Det måste även finnas en sund relation mellan kreditinstitut och tillsynsmyndigheter. Viktigt är att instituten inte tänker att allt som inte är strängt förbjudet är tillåtet och att tillsynsmyndigheterna visar vem som bestämmer. Det kan tänkas ge svårigheter för instituten att motsvara FI:s tio krav som framförallt rör den interna kapitalutvärderingen, då företagets samtliga risker och dess konsekvenser på företagets ekonomi skall bedömas.³⁸ Införandet innebär även en risk för kraftigare konjunkturella svängningar än tidigare. Detta genom att de finansiella störningarnas procykliska tendenser bidrar till ökad utlåning i goda tider och minskad utlåning i lågkonjunktur.³⁹

2.6 Varför måste banker regleras?

Det kan tyckas att bankerna skulle utvecklas bäst utan specifika riktlinjer. Vissa parametrar pekar dock åt motsatt håll. Bankerna tillhandahåller kapital för utlåning men får också in likvida medel genom inlåning. Eftersom lån har längre löptid än de inlånade pengarna kan bankerna, utan regleringskrav, råka ut för att de likvida medlen försvinner samtidigt som man blir sittande med de kvarvarande lånen. Bankerna måste även ha stabila system då det varje dag omsätts enorma belopp i sverigeeintern bankhandel. Om då en bank har allvarliga brister i sitt system kan snabbt hela det finansiella systemet hotas. Mindre företag har bankerna som sin huvudsakliga utlåningsleverantör och kan inte banken erbjuda lån, saknas i stort sett fullvärdiga alternativ.⁴⁰ Dessa faktorer bidrar till att det är av största vikt att bankverksamhet regleras. I goda tider kan tänkas att bankerna klarar sig bättre än vad de gör i ett reglerat

³⁷ www.fi.se, Företagens interna kapitalutvärdering, Rapport 2005:8

³⁸ *ibid.*

³⁹ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

⁴⁰ www.riksbank.se, Lind, G, Penning- och valuta politik, 2005:2

tillstånd men det är i dåliga tider regleringen behövs för att inte stjälpas bankerna och rubba det ekonomiska systemet.

2.7 Kritiska ansatser

Som nämnts i inledningen av kapitlet hävdar vissa forskare att det finns stora brister i sättet på vilket de modeller, som Basel II grundar sig, framräknas. Nedan följer tre olika kritiska ansatser, som en revolt mot de modeller som idag används.

2.7.1 Kritik pga. bristande underliggande teori

Risk mäts utifrån hur stor sannolikheten är att något skall inträffa. Den sannolikhetsteori som används idag är teorin om relativ frekvenssannolikhet. Här relateras historiska relativa frekvenser till det som sker idag och det som komma skall. Med denna metod finns dock flera brister. Den första svårigheten är att det saknas ett enkelt sätt att bestämma vilka historiska förhållanden som är liktydiga med dagens. Den andra svårigheten är att om den relativa frekvens sannolikheten kan användas för att beräkna standardavvikelsen på ett tillförlitligt sätt, bör den även kunna användas för beräkning av förväntad avkastning, dvs. hur mycket man i genomsnitt beräknas få tillbaka årligen om den gjorda investeringen upprepas. Om investeringen behålls länge nog kan samma avkastning erhållas fast till lägre risk, då standardavvikelsen sjunker om investeringen upprepas. Därmed kan tålmod minska risken vilket gör att den blir lägre än vad som tidigare beräknats. Slutligen föreligger ett uppskattningsproblem. Då historiska mätningar används för att bedöma framtiden och beslutsfattaren har detta i åtanke, blir själva riskmätningen i sig riskfylld då man inte vet om situationen idag är liktydig med den historiskt gällande. I och med detta kan det inträffa att en investerare som erbjudits två utåt sett exakta investeringar därmed kan tycka att en av dem är en betydligt bättre investering än den andra trots att deras förutsättningar utåt sett är de samma.

Under några år före 1930 rådde en viss skepticism som ifrågasatte huruvida sannolikhetsberäkningar var applicerbara till ekonomiska ämnen. Framträdande matematiker, som gått över till ekonomin, tryckte senare bort dessa potentiella svårigheter. I dagens litteratur har man dock i hög utsträckning valt att bortse från problemen, och dessa behandlas i så liten omfattning att det kan ifrågasättas om de någonsin funnits. Dagens riskmått utgår, som tidigare nämnts, från historiska sannolikheter att någonting skall inträffa. Detta

tillvägagångssätt bedöms idag som så pass troligt att kritik mot synsättet sällan väcks. Alla sannolikheter kan uttryckas som ett tal mellan 0 och 1 och alla möjliga sannolikhetsutfall kan beskrivas som tal på en kurva. Dessa tal är ett smidigt sätt att uttrycka sig på, dock föreligger en fullständig brist på relevans om en underliggande teori saknas. Det som saknas är generella ställningstaganden angående ”*varifrån sannolikheten och det sannolika utfallet kommer och vad detta kan och inte kan representera*”.⁴¹ Om då hela bankväsendets riskbedömning bygger på sannolikhetsberäkningar utan underliggande teori kan man se en stor fara, eftersom riskbedömningen då saknar grund.

Om man följer den litterära utvecklingen, undantaget den inledande skepticismen före 1930, har det i princip varit en motorväg mot där vi står idag. McGoun upplever att de problem som funnits med att mäta risk enligt relativ historisk sannolikhet, inom litteraturen, väldigt ofta har bortsetts från. Problemen som behandlades tidigare är alltså inte lösta men professionen har valt att bortse från dessa. Professionen tenderar att tro att det är rationellt att lägga in risk i ekonomiska beslut, att det finns en rationell bas för hur sannolikhet beräknas samt att begreppen sannolikhet och risk är starkt relaterade.⁴²

2.7.2 Uttalanden som understöds av auktoriteter ses som sanningar

Det finns många olika orsaker som gör att en tillit till siffror, statistik och modeller föreligger trots att en fullständig förståelse inte alltid finns. Statistik och matematik behövs för att kunna förklara ett fenomen som bankernas risker och för att riskhanteringen skall kunna utvecklas. Dock är det viktigt att inte uträkningsteknikerna tar över och blir det centrala. Dessa skall endast fungera som ett verktyg för att nå målet, som är att bankerna skall få bättre kontroll på riskerna.

Det kan av flera olika anledningar vara farligt att lita på statistik och matematik och använda ett numeriskt språk utan att ifrågasätta det. Ett argument för detta är att ett numeriskt språk fungerar mycket bra akademiker emellan, men kan vara svårt att nå ut med till allmänheten. Detta resulterar i att en stor del av forskningen endast kan användas av en liten del av befolkningen. Dessutom ifrågasätts sällan den etiska ståndpunkten i det numeriska språket inom ekonomin. Styrsystem utvecklas och appliceras på mängder av olika organisationer utan att hänsyn tas till hela bakgrunden och alla förutsättningar. Riktigheten att applicera en

⁴¹ McGoun, EG, 1995, fritt översatt

⁴² McGoun, EG, 1995

riskhanteringsmodell på en organisation bara för att den fungerar bra i en annan, måste ifrågasättas.

En annan aspekt som ibland förbises är att ett språks styrka samtidigt kan vara dess svaghet. Statistik och matematik är användbara verktyg som kan hantera stora mängder data och snabbt ändra utfall då förutsättningar ändras, vilket är en enorm styrka. Dock leder dessa metoder till att försök görs att analysera verkligheten genom att passa in den i kvantitativa modeller, vilket inte alltid är möjligt. Istället skulle en mer moralisk eller filosofisk tolkning ibland passa bättre. Ett resultat av detta är att forskning oftast inte bedrivs inom områden där kvantitativa och standardiserade uträkningar inte kan ske.⁴³

Varför finns då denna tillit till statistik och matematik som för gemene man inte är helt förståelig? Ofta kan det vara så att det är lättare att förstå en rak och klar väg genom en modell än en mer diffus beskrivning.

Ett numeriskt språk kan överbygga språk- och kulturbarriärer, så att individer från olika delar av världen kan förstå varandra. Detta gör att icke engelskspråkiga har lättare att kommunicera och förmedla kunskap. En annan orsak är att då auktoriteter, som vi ser upp till, hävdar något, ses uttalandet som en sanning. Dessa uttalanden ifrågasätts inte utan det tas för givet att de stämmer. Detta fenomen uppstår genom att starka nätverk växer fram bland forskare. Ofta är det ett fåtal individer som får artiklar publicerade i erkända vetenskapliga tidskrifter och de citerar och bekräftar varandra. Det är det starka nätverket, och inte kvaliteten på artiklarna, som säkrar fortlevnaden av det numeriska språket och dess forskning.⁴⁴

Numeriskt språk är i sig mycket viktigt och användbart. Att skapa statistik och modeller är en viktig del av dagens forskning. Det farliga är dock när generaliseringar görs och modeller tillämpas på andra situationer än de är avsedda för.

2.7.3 Operativa riskers uppgradering i bankernas medvetande

Power ifrågasätter i sin artikel hur operativ risk kan omformas från att vara något med begränsad kunskap om, till att institutionaliseras och anses som en mycket viktig del vid reglering av bankväsendets risker. Det anses även att införandet av de nya bestämmelserna för hur företagen ska sätta kapitaltäckningskraven är en form av självreglering som är påtvingad. Innebörden och slutsatsen av Basel II har varit mycket kritiserat av internationella banker och tre områden urskiljs där det fortfarande finns brister. Dessa områden är problemet att definiera

⁴³ Chua, WF, 1996

⁴⁴ Chua, WF 1996

operationella risker, svårigheter vid insamlingen av data och begränsningarna med kvantifieringen.

Den operativa riskens uppgradering leder även till att en ny managementgren uppkommer, nämligen en grupp s.k. experter på operativ risk. Dessa försöker enligt Power göra operationell risk till något större och viktigare än det verkligen är.

I den nuvarande definitionen av operativa risker bortses från såväl risk pga. ryktesspridning som strategisk risk. Istället ligger fokus på vad som orsakat de eventuella förlusterna. Det är viktigt och nödvändigt att utforma strategier som definierar vad operativ risk är för att företagets medarbetare ska kunna sträva mot samma mål.

Insamlingen av data är en process där olika organisatoriska kategorier av fel, misstag och eventuella avvikelser identifieras, för att sedan lokaliseras som risker och användas vid beslutsfattande. Operativa risker kan styras utifrån historiska erfarenheter eller befintliga prediktioner. Väljs det senare tas ingen hänsyn till tidigare händelser utan fokus läggs istället på aktuella indikationer som är mer anpassade till det nuvarande riskläget. Institut samlar alltså in den data som medarbetarna definierar efter egen mening och anser vara relevant för verksamheten. Detta innebär att organisationen kan gå miste om viktig information, då medarbetarna inte alltid är villiga att rapportera sina egna och varandras fel och brister. Operativa risker behandlar kvantifieringsfrågor på ett, enligt vissa kritiker, icke enhetligt och överensstämmande sätt. En ståndpunkt hur operativa risker uppfattas, kallas för ”*Calculative idealism*”⁴⁵ och innebär att ingen större skillnad görs gentemot marknads- och kreditrisker utan behandlar operativ risk efter samma mall. ”*Calculative pragmatism*”⁴⁶ lägger istället vikten på ledningsprocessen och den interna kontrollen. Även om dessa två inriktningar oftast inte uppträder i sin helhet, är de båda aktuella för bankerna vid valet av riskhanteringssystem. Standardiseringen av de operativa riskerna har fått företagen att bli mer uppmärksamma på de risker och den osäkerhet som t.ex. dålig intern kontroll, bedrägeri och störningar i ett datasystem kan medföra. Detta är dock fortfarande en process under utveckling och det finns olika åsikter, intressen och ambitioner för hur de operativa riskerna ska behandlas.⁴⁷

⁴⁵ Power, M, 2003

⁴⁶ ibid

⁴⁷ ibid

2.8 Efterföljande diskussion

McGouns huvudsakliga kritik grundar sig på att han anser att det saknas en underliggande teori angående ”*varifrån sannolikheten och det sannolika utfallet kommer och vad denna kan och inte kan representera*”.⁴⁸ Han uttalar även en skepticism mot att historiska relativa frekvenser används för att bedöma nuvarande och kommande utfall. Sannolikhet som ett mått för att prediktera kommande händelser är idag väldigt inarbetat och ifrågasätts sällan i aktuell litteratur. McGouns negativa inställning avseende dessa frekvensers återkoppling till nuvarande händelser är högst förståelig, eftersom man givetvis inte kan bevisa något i framtiden med hjälp av tidigare händelser. Det kan dock ifrågasättas, om inte historiska utfall får användas som ett prediktionsverktyg, vad alternativet i så fall skulle vara. McGoun eftersträvar en fullständigt rationell modell, men då denna i nuläget inte finns att tillgå måste professionen nöja sig med en satisfierande lösning, och därmed använda sig av historisk sannolikhet som bas för beräkning av antagna framtida utfall. Dagens befintliga system har som tidigare nämnts inte allvarligt utmanats sedan 1930. Även om forskare uppenbart bortsett från de problem som funnits och alltjämt föreligger hade de antagligen, om sannolikhetsberäkningarna inte alls fungerat som ett riskhanteringsverktyg inom bankvärlden, åtminstone försökt påverka professionen i en mer fördelaktig riktning.

Som tidigare nämnts har inte dagens befintliga system utmanats sedan 1930-talet vilket ger stöd åt Chuas teori, vilken innebär att auktoriteters uttalanden ses som sanningar.⁴⁹

Appliceras detta på bankernas situation innebär det att allting som FI och Baselkommittén uttalar och reglerar skall ses som sanningar. Basel II är ett regelverk som indirekt måste följas men det betyder inte att bankerna ska anamma alla regler och uttalanden från FI och Baselkommittén utan att ifrågasätta dem. Bankerna måste utvärdera kvaliteten i de regler de tvingas följa för att se om de tillför något till bankens riskhantering.

Chuas kritik mot att använda statistiska och matematiska modeller och ett numeriskt språk kan ses som befogad. För att förstå modellerna krävs att man är mycket insatt i ämnet och i bankens verksamhet. Modellernas och beräkningarnas komplexitet gör dem svåra att argumentera emot. Därför är det viktigt att bankerna verkligen studerar och i detalj förstår de utformade modellerna och anpassar dem till de förutsättningar och den bakgrund som gäller för respektive bank. Om inte detta uppfylls blir modellerna irrelevanta för verksamheten då de

⁴⁸ McGoun, EG, 1995

⁴⁹ Chua, W F, 1996

inte visar den rätta riskbilden, och innebär därmed inte någon hjälp för banken i dess riskmätning och vid beräkning av kapitaltäckningsgraden.

Frågan är om det, på något annat sätt än genom beräkningar och användning av modeller, går att fastställa en risknivå och en kapitaltäckningsgrad. Det är enorma mängder data som behandlas då alla produkter och kunder skall samordnas till en genomsnittlig risknivå. Då förutsättningar ändras måste detta resultera i att nya värden genereras omgående. För detta ändamål passar det utmärkt med ett numeriskt språk och befintliga modeller.

De svenska storbankerna är erkända institut som har lång erfarenhet av riskmätning, användandet av numeriskt språk och modeller. Inte mycket talar för att de anammar alla regler utan att först ifrågasätta om de är relevanta och uppfyller sitt ändamål. Bankerna har en intensiv dialog med FI om de regler som skall implementeras och har god kunskap gällande vad deras modeller behöver innehålla och hur de skall utformas för att fylla sin funktion. Det finns inget tvivel om att de svenska storbankerna fullt ut förstår vad modellerna de tillämpar innebär.

Ett av de begrepp som baserar sig på ett numeriskt språk med modeller och beräkningar som grund är begreppet operativ risk. Powers kritik riktar sig främst mot hur de operativa riskerna omformats från att vara något bankerna hade stora svårigheter att bestämma innebörden av, till att institutionaliseras och ses som en viktig del vid bankernas riskreglering. Kritiken är då specifikt riktad mot att bankerna, även tidigare, men mer signifikant i Basel II, skulle ha så pass stor kunskap om operativ risk att den kunde institutionaliseras. Power har identifierat brister i definieringen av begreppet operativ risk, mätandet av kvantitativ risk samt svårigheter med datainsamling. Orsaker till detta är att operativ risk, i sin nuvarande form, lägger fokus på vad som orsakat de eventuella förlusterna, att människor inte vill rapportera om sådant som kan sätta dem själva eller kollegor i dåliga dager samt, angående kvantifieringen, att det är svårt att veta t.ex. hur mycket ett elektroniskt fel kostar. Definitionsmotargumentet svarar Power själv för, när han nämner att om strategier för vad operativ risk är utformas centralt och de potentiella förluskällorna identifieras, mister definitionsproblemet sin omfattning.⁵⁰

Power har rätt i att människor är rädda för att råka illa ut och därför hindrar inrapportering om löpande svårigheter. Dock borde större företag med en väl genomarbetad policy för den totala hanteringen av operationell risk kunna implementera system som på något sätt fångar upp även detta bortfall. Gällande kvantifieringen av hur stor den totala förlusteffekten blir av t.ex. ett elektroniskt fel, kan detta lösas genom mer exakt matematisk hantering, t.ex. via

⁵⁰ Power, M, 2003

utformandet av program som räknar ut den genomsnittliga förtjänsten per timme och därmed också med lätthet kan avgöra den genomsnittliga förlusten per timme det aktuella felet ifråga åsamkat.

Latour har inte någon direkt negativ framtoning gentemot de grundvalar på vilka Basel II vilar. Han hävdar de vetenskapliga och sociala planens ömsesidiga beroende hos varandra, och säger att den vetenskapliga världen inte kan existera utan social förankring. Latours möjliga kritik syftar till att modellerna inte fullständigt kan arbetas fram utifrån ett vetenskapligt perspektiv, utan att social förankring i form av allmängiltig förståelse och interaktion mellan de vetenskapligt framtagna modellerna och bankens övriga, mer socialt inriktade verksamhet, behövs.

Porter hävdar att verkligheten är konstruerad utifrån det konstgjorda och att siffror och världen är sammanbundna genom att dessa siffror blir sanktionerade av olika beslutande instanser. Det konstgjorda blir därmed, genom auktoritetens godkännande, till verklighet och dessa uttalanden blir därmed sanningar. Vi argumenterar mot Porters tes med samma argument som användes mot Chua, dvs. att de svenska bankerna är alltför kunniga och insatta i Basel II och vad regleringen innebär, för att utan vidare acceptera ett uttalande.

3 Metod

3.1 Inledning

Vår forskningsfråga kan som tidigare sagts ses från två perspektiv. Baselkommittén och FI tillhör de positiva rösterna som menar att de modeller, som enligt regelverket skall användas för beräkning av kapitaltäckningskrav, är ett lämpligt sätt att lösa riskhanteringsproblemet. Den kritiska sidan, representerad av bland annat McGoun, Chua och Porter, hävdar att de antaganden som modellerna inom Basel II bygger på inte håller. Detta perspektiv anser vi dock oss ha framfört tillräckliga argument gentemot i litteraturgenomgången, varför vi i resterande del av uppsatsen utgår ifrån att antagandena trots allt håller.

Vi behandlade vårt problem genom att tillgodogöra oss empiri via två undersökningar, intervjuer och offentlig debatt. Då dessa genomfördes hade Basel II ännu inte trätt i kraft, men bankerna hade under minst ett års tid använt sig av modeller anpassade efter det nya regelverket, parallellt med den dåvarande regleringen. Det var därför möjligt för oss att redan innan ikraftträdandet undersöka vilka de mest framträdande effekterna var och om Basel II är ett regelverk som fungerar och hjälper bankerna i dess riskhantering. I metodkapitlet går vi igenom hur forskningen genomfördes. Vi talar om vilka metoder som användes för att samla in och analysera data. Det behandlas även vilken typ av data vi använde oss av och hur vi försökte uppnå validitet och reliabilitet i vår undersökning. Slutligen redogörs för hur den s.k. forskareffekten eliminerades, eller i så stor utsträckning som möjligt reducerades.

3.2 Forskningsmetod

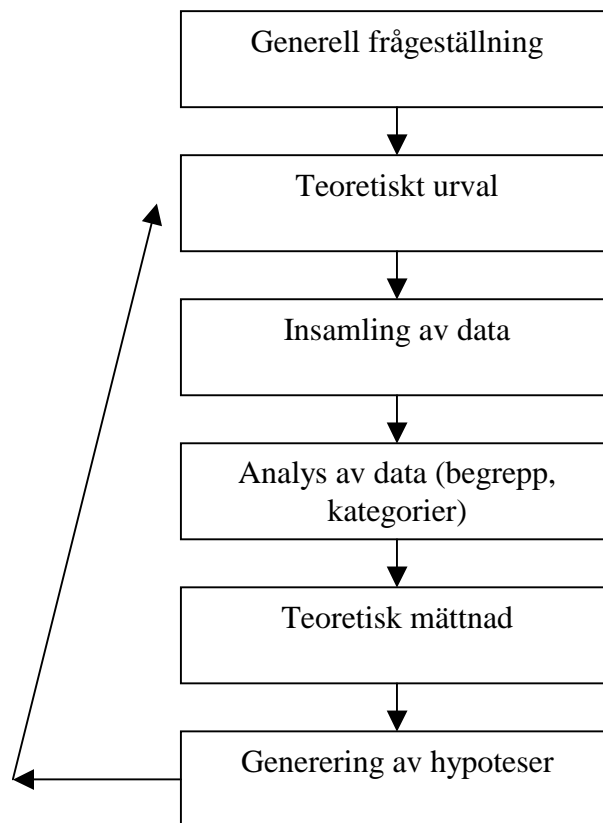
Vi valde att använda oss av grundad teori, vilket innebär att nya teorier skapas genom undersökning av verkligheten.⁵¹ Intentionen med forskningen var dock inte att skapa nya teorier utan att bidra till ökat vetande inom det aktuella forskningsområdet.

⁵¹ Glaser, BG & Strauss, A., 1967

Då det var effekterna av Basel II vi ville upptäcka, var det endast data som behandlade detta, som vi tog hänsyn till i vår undersökning. Vi ville försöka att hitta orsak – verkan samband samt skillnader och likheter mellan bankerna.

Då datainsamlingen skall ske görs enligt grundad teori ett teoretiskt urval. Hur detta urval skall gå till beskrivs i figuren ”Gången i ett teoretiskt urval”⁵² nedan. Vi valde ut respondenter som vi ansåg kunde ge oss den information vi sökte. De utvalda var högst involverade och insatta i implementeringen av Basel II varför de var relevanta.⁵³ Då vi redan i det inledande skedet av vår forskning beslutade hur många och vilka personer vi skulle intervjua har vi, i detta avseende, inte följt Glaser & Strauss metod angående hur ett teoretiskt urval genomförs.

Gången i ett teoretiskt urval

Källa: Bryman, Bell, ”Företagsekonomiska forskningsmetoder”, 2005

⁵² Figur baserad på Bryman, Bell, ”Företagsekonomiska forskningsmetoder” 2005, s 350

⁵³ Strauss, A & Corbin, J, 1990

Då intervjuerna utförts blev vi nyfikna på vilka synpunkter andra typer av organisationer hade på regelverket, varför vi valde att undersöka den offentliga debatten. Intervjuerna hjälpte oss med hur denna skulle angripas, vilket kan ses som ett steg i ett teoretiskt urval.⁵⁴

Den information som insamlas skall kodas. Detta redskap anammade vi genom att tillämpa s.k. öppen, axial och selektiv kodning.⁵⁵ Enligt öppen kodning bröts den information som samlades in ned och vi försökte urskilja genomgående begrepp. Detta för att ge materialet struktur och få fram det viktiga av all information. Liknande begrepp som hade samband med varandra bildade kategorier. Då materialet var mycket omfattande behövdes inom vissa av dessa även underkategorier skapas. Tio kategorier skapades vilka återfinns i kapitlet Intervjuer. Samma kategorier användes vid undersökning av den offentliga debatten. Dock valde vi vid denna undersökning att inte presentera informationen vi fann uppdelat i kategorier utan istället uppdelat per institut. De begrepp vi identifierade hjälpte oss vidare gällande var och hur vi skulle söka ytterligare data till vår forskning. För att strukturera materialet försökte vi sedan, genom axial kodning, hitta samband och skillnader mellan kategorierna och dess underkategorier och på så sätt binda samman den nedbrutna datan. I respektive kategori ämnade vi urskilja effekter för att se om de var återkommande i flera kategorier. Den selektiva kodningen syftar till att få fram en kärnkategori till vilken de andra kategorierna är länkade. Vår kärnkategori är Effekter av Basel II, nu och i framtiden. Inom övriga kategorier kunde direkta och indirekta effekter urskiljas och därmed kopplades dessa kategorier till kärnkategorin. Det identifierades även vilka kategorier som behövde kompletteras med ytterligare information. I de avseenden vi var osäkra huruvida vi uppfattat bankerna korrekt vände vi oss till dem för återkoppling.⁵⁶

Teoretisk mättnad, dvs. att ingen ny information längre framkommer, uppnåddes inom vissa kategorier medan andra skulle ha behövt vidare granskning.⁵⁷ Då vi undersökte de fyra svenska storbankerna, vilka utgör en kraftig majoritet av bankmarknaden i Sverige, ansåg vi det irrelevant att gå vidare i vår forskning tills samtliga kategorier uppnått mättnad. Eftersom mättnad ej uppnåddes av att bearbeta en så pass stor del av marknaden, skulle det med säkerhet inte hjälpt nämnvärt att undersöka resterande banker, detta enligt väsentlighetsprincipen.

Processen att koda materialet hjälpte oss fram till vår kärnkategori och dess underkategorier, vilket resulterade i de slutsatser forskningen genererade.

⁵⁴ Glaser, BG & Strauss, A., 1967

⁵⁵ Strauss, A & Corbin, J, 1990

⁵⁶ ibid

⁵⁷ Glaser, BG & Strauss, A, 1967

3.3 Undersökningsansatser

Vi utgick från en induktiv ansats. Det fanns ett problem inom empirin, nämligen att det var osäkert vilka effekter Basel II skulle ge på de fyra storbankernas verksamhet och om regelverket fungerade som det är avsett. Vi ville undersöka hur reglerna avspeglade sig i verkligheten och hur de skulle påverka bankerna i framtiden. Den induktiva ansatsen skall resultera i att ny teori skapas.⁵⁸ Som tidigare sagts var detta inte vår avsikt, utan vi ville bidra till ökat vetande inom det aktuella området. Det fanns inga utarbetade och erkända teorier som kunde appliceras på verkligheten. Därför använde vi oss inte av en deduktiv ansats, eftersom utgångspunkten där är den befintliga teorin.⁵⁹

3.4 Kvalitativ forskning

Då vår undersökning genomfördes användes en kvalitativ metod, vilken hör samman med den induktiva ansatsen, där informationsflödet går från empiri till teori.⁶⁰ Anledningen till att metoden var den i vårt fall bäst lämpade, var att vi ville granska ett antal institutioner mer i detalj och försöka få en bättre förståelse för hur dessa uppfattade situationen. Fenomenet som undersöktes kan nämligen uppfattas känsligt då bankerna inte vill avslöja för mycket om deras strategiska val. Den valda infallsvinkeln krävde mycket förklaringar och följdfrågor varför det lämpade sig bra att använda en kvalitativ metod.

Den kvalitativa metoden tog mycket resurser i anspråk. Detta pga. den långa tid det tog att utföra djupgående intervjuer och att analysera den relativt ostrukturerade information som samlades in. Det var svårt att veta vad som var relevant och vi var därför tvungna att vara mycket kritiska och selektiva gällande vilken information som skulle användas. Endast data som hade anknytning till vår forskningsfråga togs hänsyn till.

Om istället en kvantitativ undersökning⁶¹ genomförts, t.ex. i enkätform, skulle svarsbortfallet antagligen ha varit mycket stort bland annat pga. känsligheten. En fördel med att genomföra forskningen enligt kvantitativ metod, är att det skulle ha gett oss en större bredd med fler infallsvinklar. Dock uppnåddes, med hjälp av vår kvalitativa forskning, en bredd genom att vi undersökte alla de svenska storbankerna.

⁵⁸ Jacobsson, DI, 2002

⁵⁹ Jacobsson, DI, 2002

⁶⁰ Jacobsson, DI, 2002

⁶¹ Bryman, A & Bell, E, 2005

3.5 Primär och sekundärdata

Informationen som användes i forskningen hämtades från såväl primära som sekundära källor. Genom intervjuer med de utvalda nyckelpersonerna erhöles primärdata, dvs. data som samlas in för första gången,⁶² medan den offentliga debatten gav kvalitativ sekundärdata.⁶³ Fördelen med att använda både primär och sekundärdata är att fler infallsvinklar uppstår. Ett problem med sekundärdata är att den samlats in för ett annat ändamål än vårt. Det är inte säkert att den har samma relevans och giltighet för oss som den hade för insamlaren, varför informationen granskades kritiskt.⁶⁴

3.6 Offentlig debatt

Då intervjuerna utförts kom vi, enligt det teoretiska urvalet, fram till att empiri behövdes även från andra institut på den finansiella marknaden som också de berördes av Basel II. Detta gjordes för att få en större bredd på vår forskning. Därmed blev den offentliga debatten ett viktigt inslag i empirin. Mycket användbar information hämtades från Baselkommitténs hemsida.⁶⁵ Här har cirka 200 organisationer och institut, som är aktiva på den finansiella marknaden världen över, kommenterat de utdrag som BCBS har tagit fram i tre steg, vilka närmre förklaras i kapitlet Offentlig debatt. Fyra av organisationerna och instituten, som ansågs vara relevanta för vår forskning, valdes ut. Det är av stor vikt att den här typen av material medtogs för att få aktuella argument från andra källor än de banker som intervjuades. Kommentarererna från det första rådgivande utdraget, som utgavs 1999, finns tyvärr inte att tillgå, då Baselkommittén inte sökte tillåtelse för att publicera gjorda kommentarer på hemsidan.⁶⁶ Kommentarererna från det andra och det tredje utdraget finns dock tillgängliga och det var på denna information undersökningen av den offentliga debatten grundades.

3.6.1 Motivering till val av respondenter och analysmetod

Swedish Bankers Association var ett givet val i och med att vi skriver om de svenska bankerna. Då Sverige, som medlem i EU, lyder under European Central Bank, ansågs deras

⁶² Jacobsson, DI, 2002

⁶³ ibid

⁶⁴ ibid

⁶⁵ www.bis.org

⁶⁶ Louisa Wagner, Basel Committee Secretariat

kommentarer viktiga att medta. Även Standard & Poor's, som är ett av världens ledande kreditinstitut, behandlades. Orsaken till att Moody's valdes bort är att de enbart medverkade i kommentarerna till det tredje rådgivande utdraget. Kreditinstitutens åsikter är aktuella eftersom bolagen, gällande kreditrisker, kan välja att använda sig av de erkända kreditinstitutens modeller. Kreditvärderingsinstituten har även makt att höja och sänka ett företags eller instituts kreditvärdering, vilket får stora konsekvenser för bankerna. Revisionsbyråer hjälper bankerna att tolka regelverket, då de utför revision och konsultverksamhet gentemot dessa, varför det ansågs relevant att medta den typen av aktör. KPMG, som är aktiv på den svenska marknaden, blir det utvalda revisionsföretaget då de till skillnad från Price Water House Coopers medverkar i båda utdragen. De rådgivande paketen nummer två och tre är båda föregångare till Basel II och ses som ett led mellan denna och den tidigare regleringen. Analysen av de berörda institutens kommentarer kring det andra och det tredje utdraget sammanfördes. Detta eftersom vi, utifrån de förutsättningar som finns, ansåg det viktigare vad respondenterna sagt än när de sagt det.

3.7 Intervjuer

3.7.1 Utförande

Det bedömdes lämpligt att genomföra personliga intervjuer, eftersom det då kunde skönjas hur respondenterna reagerade på de ställda frågorna. Vid varje intervju medverkade två frågeställare, varav en ställde de förutbestämda frågorna och den andra fokuserade på eventuella följdfrågor. Intervjuerna spelades in och på det sättet fick hela gruppen ta del av materialet och kunde under arbetets gång använda detta och därmed exakt veta vad som sagts. Respondenterna fick i förväg ta del av intervjuguiden för att de skulle kunna förbereda sig och veta vilken inriktning och vilket syfte forskningen avsåg. Vid tillfällen då behov fanns att komplettera intervjumaterialet skedde detta genom telefonsamtal och e-post.

3.7.2 Respondenter

Intervjuerna bidrog till att information som inte redan fanns tillgänglig, i form av nya, tidigare okända berättelser och inside-information, framkom. Detta kan förklaras genom en metafor; Om information gällande vad som hände i koncentrationsläger skall frambringas kan detta

endast uppnås genom att intervjua personer som upplevt detta.⁶⁷ Därför intervjuades nyckelpersoner på de utvalda bankerna, då de besitter mycket värdefull, men delvis dold, kunskap om ämnet.

Intervjuerna utfördes på två olika nivåer. Fyra personer på respektive banks huvudkontor, vilka var mycket involverade i Basel II, valdes ut. Dessa personer utvecklar och ansvarar för implementeringen av de modeller banken har valt att använda för att fastställa dess kapitaltäckningsgrad. Dessutom intervjuades samma antal personer på de olika bankernas lokalkontor för att få en inblick i vad det innebär att arbeta med modellerna i verkligheten. Dessa respondenter är ansvariga för implementeringen på respektive lokalkontor. Avsikten med att få information från olika nivåer i organisationerna var att vi då kunde jämföra hur ledningen vill att Basel II och dess modeller skall användas med hur dessa används på lokal nivå.

3.7.3 Upplägg

Semistrukturerade intervjuer, vilka innebär att vissa frågor var fastställda och ställdes till alla respondenter, nyttjades. Dock skilde sig följdfrågor och diskussioner åt mellan intervjuerna. Svaren var helt ostrukturerade, vilket betyder att respondenten utformade sitt svar med egna ord och inga färdiga valbara alternativ fanns.⁶⁸ Bankerna skiljer sig åt och intervjuerna behövde därför anpassas till varje person. Detta upplägg gav möjlighet att få fram varje persons bedömning av situationen.

Då Glaser & Strauss grundade teori användes, var semistrukturerade intervjuer det bäst lämpade alternativet. Intervjuerna genomfördes i ett tidigt skede av forskningen pga. att vi inte ville ha för mycket kunskap om fenomenet utan vara öppna för den information som respondenterna kunde ge.⁶⁹ Samtidigt fanns en medvetenhet om att de hade mer kunskap om ämnet än vi. För att kunna samla in all relevant information respondenterna kunde bidra med, var intervjuerna därför tvungna att vara mindre strukturerade. Av samma anledning kunde inte heller helt strukturerade intervjuer genomföras, eftersom all väsentlig information då inte skulle erhållits.⁷⁰ Det helt ostrukturerade tillvägagångssättet, då intervjun sker mer i form av en diskussion, skulle egentligen ha passat allra bäst. På det sättet hade fokus, i ännu större utsträckning, kunnat läggas på det som respondenten tyckte var viktigt.

⁶⁷ Quattrone, P, 2006

⁶⁸ Lundahl, U & Skärvad, P, 1999

⁶⁹ Glaser, BG & Strauss, A., 1967

⁷⁰ Lundahl, U & Skärvad, P, 1999

3.8 Validitet

Validitet uppnås genom att rätt saker mäts, dvs. att vi mäter det vi ämnar undersöka, vilket även kallas intern giltighet.⁷¹ Hög validitet försökte uppnås genom att ha bestämda frågor som ställdes till respondenterna, för att inte intervjuerna skulle sväva ut på oönskade områden. När datan sedan analyserades var en selektivitet, angående vad som var relevant för vår undersökning, mycket viktig.

Extern giltighet uppfylls om resultatet av undersökningen kan användas i andra sammanhang. Resultatet måste alltså vara representativt för det sammanhang det skall överföras till.⁷² Då forskningen grundades på de fyra svenska storbankerna anser vi att resultatet kan appliceras även på alla de kontor inom dessa banker som inte besökts. Detta pga. att bankerna har en tydlig struktur för hur de implementerar Basel II, vilket genomsyrar hela organisationen. Det kan dock vara svårt att i sin helhet överföra resultatet på andra banker, då det var de fyra största bankerna vi undersökte och förutsättningarna hos andra institut kan skilja sig avsevärt åt. Inte heller internationellt kan resultatet appliceras fullständigt, då det är många faktorer och variabler som skiljer länder emellan.

3.9 Reliabilitet

Om forskningsresultaten är tillförlitliga har reliabilitet uppnåtts och de två genomförda undersökningarna ledde till en antagen förstärkt reliabilitet. Dock stärks den endast då de olika undersökningarna bekräftar varandra och inte när resultaten skiljer sig åt. Detta innebar att reliabiliteten i vissa avseende ökade och i andra minskade. Om undersökningen kan genomföras ånyo med samma resultat är detta ett tecken på reliabilitet.⁷³ Detta fenomen kallas med ett annat ord för replikerbarhet.⁷⁴ Här spelar forskningseffekten en stor roll, vilken behandlas nedan i stycket Närhet/Distans.

Vi anser att forskningen uppfyller reliabilitetskravet genom att det på varje kontor, hos de fyra svenska storbankerna, var den ansvarige för implementeringen av Basel II, som intervjuades.

⁷¹ Jacobsson, DI, 2002

⁷² *ibid.*

⁷³ Jacobsson, DI, 2002

⁷⁴ *ibid.*

3.10 Närhet kontra distans

Lämpligheten med att göra personliga intervjuer berodde på att vi i och med vår närvaro, kunde uppfatta respondenternas reaktion på de ställda frågorna och tolka svaren därefter. Svårigheten att helt eliminera forskareffekten skall dock poängteras. Det personliga mötet innebar viss närhet, men då varje person intervjuades endast en gång uppstod inte en nära relation. I och med detta borde inte respondenten ha påverkats allt för mycket av vår inverkan, då vi förhöll oss relativt objektivt till varandra. Försiktighet iaktogs även avseende att låta vårt intryck av respondenterna färga det som presenterades i uppsatsen. Att intervjuerna spelades in kan ha haft en viss inverkan på hur svaren formulerades. Samtliga tillfrågades före intervjun huruvida de motsatte sig inspelning, vilket ingen av dem gjorde. Dock kan respondenterna ha känt sig obekväma och med detta i baktanke, uttalat sig mer försiktigt. Viljan att exakt dokumentera intervjumaterialet vägde dock tyngre än tidigare nämnda nackdel.

3.11 Avslutning

Med hjälp av dessa tillvägagångssätt och analysmetoder är vår förhoppning att undersökningen uppfattas som giltig och trovärdig. Dock är det upp till läsaren att slutligen avgöra om kriterierna uppfyllts.

4 Offentlig debatt

4.1 Inledning

I juli 1988 publicerades Basel I och implementerades vid slutet av 1992. I juli 1999 gav Baselkommittén ut ett paket, kallat "First Consultative Package" som tog ett tydligt steg mot en mer övergripande och känsligare syn på risker. Som ett resultat av de kommentarer som gavs av organisationer och institut utvecklades en ny skrivelse, som publicerades som "Second Consultative Package" i januari 2001. Även på denna skrivelse inkom kommentarer och dessa ledde till att ett "Third Consultative Package" publicerades i april 2003, på vilken i sin tur nya kommentarer gavs.⁷⁵ Utdragen har haft som syfte att gradvis uppdatera de olika instituten och vara en länk och en hjälp för dessa mellan 1988 års Basel I och den slutliga implementeringen av Basel II.⁷⁶

4.2 Kommentarer

4.2.1 Second Consultative Package

4.2.1.1 Swedish Bankers Association

Swedish Bankers Association (SBA) är generellt sätt väldigt nöjda med Basel kommitténs utarbetade förslag och menar att det är flexibelt och kan anpassas till utvecklingen i näringslivet. De är särskilt positiva till utvecklandet av en IRB-metod och att varje bank får möjlighet till en differentierad riskprofil. SBA påpekar dock att det fortfarande finns en del som måste förbättras. Angående den första pelaren ger SBA förslag på beräkningar av kreditrisker för standardmetoden och IRB-metoden. När det gäller IRB-metoden kritiserar att enbart vissa inteckningslån på egendom leder till en reduktion av risk och att riskreduktionen generellt sätt blir mindre än i schablonmetoden. Då en stor del av alla lån på kreditmarknaden, i Sverige och andra länder, består av inteckningslån kommer det leda till att bankerna

⁷⁵ www.bis.org

⁷⁶ Louisa Wagner, Basel Committee Secretariat

missgynnas om de väljer att tillämpa IRB-metoden. Det nämns även att Baselkommitténs föreslagna riskvikter i den grundläggande IRB- metoden är för höga. Undersökningar visar att kraven för totalt kapital är mycket högre i IRB-metoden än i schablonmetoden. Gapet mellan schablonmetoden och IRB-metoden kommer antagligen att hindra en stor del av bankerna att gå mot den sistnämnda. Därför föreslås att ytterligare ett alternativ införs. Denna metod ska då baseras på schablonmetoden men faktorer som kvalitet, spridning och motverkan skall ingå för att på bästa sätt spegla den enskilda bankens operativa risker.

SBA stödjer principerna att det finns vissa krav för banker som vill tillämpa denna metod, men menar att fokus bör läggas på hur väl varje banks system mäter risk istället för att, i exakt detalj, bedöma hur risken ska mätas. Det är även viktigt att varje bank ges möjlighet att anpassa sitt system så att det överstämmer med de olika lagar, kulturer och andra företeelser som gäller för det specifika landet. Genom att använda sig av målorienterade metoder motiveras bankerna att tänka konstruktivt och utveckla egna modeller.

Även de operativa riskernas vikt av den totala risken ifrågasätts. Dåvarande nivå, som sade att 20 % av det totala kapitalet skulle hänföras till operativa risker, anses vara för hög och måste justeras. SBA menar att strategiska och ryktesrisker inte skall inkluderas i beräkningarna.

I kommentarerna till den andra pelaren understryks vikten av en harmoniserad tillsyn, avseende de mått som används och de krav som ställs på bankerna, då den internationella konkurrensen på den finansiella marknaden hela tiden ökar. När det gäller den tredje pelaren ifrågasätts den omfattande detaljerade informationen som bankerna måste lämna ifrån sig och SBA menar att det strider mot väsentlighetsprincipen. De anser att en stor del av informationen är ämnad för de olika tillsynsmyndigheterna och att den därför inte skall behöva avslöjas i årsredovisningarna. Dessutom är det viktigt att utvecklandet av förslagen skall äga rum i nära samarbete med IASB⁷⁷, som är en organisation som arbetar för att förbättra och harmonisera redovisningen världen över.⁷⁸

4.2.1.2 KPMG

KPMG är sammantaget mycket nöjda med fördraget, men bedömer att t.o.m. de internationellt aktiva bankerna, som tillämpar mer avancerade metoder, kommer att ha svårigheter att få ordning på räkenskaperna inom, som Baselkommittén säger, "*a reasonable*

⁷⁷ Artsberg, K, 2005

⁷⁸ <http://www.bis.org/bcbs/ca/swebanass.pdf>

time”⁷⁹. I kommentarerna till den första pelaren uppskattar KPMG denna tidpunkt till cirka tre år. De hävdar att det är viktigt att Baselkommittén tydligare förklarar vad som menas med definitionen. Även inom andra områden är definitionerna väldigt vaga och Baselkommittén uppmanas att åtgärda detta för att undvika motsägelsefulla tolkningar och implementeringar. KPMG rekommenderar att fler riskkategorier införs i standardmetoden. I utdraget missgynnas de banker som lyckas mäta sin riskportfolio enligt IRB-metoden. Därför föreslås att samma låga kapitaltäckningskrav, som i schablonmetoden, skall gälla i IRB-metoden så att banker motiveras att sträva mot denna. KPMG uppmärksammar att gapet mellan schablonmetoden och den avancerade metoden, i samband med kreditvärdering av privatkunder, är för stort och ger därför förslag på att införa en alternativ metod. Beräkningarna av riskvikter kan då delas in i en grundläggande och en avancerad IRB-metod.

KPMG stödjer den definition av operativa risker, där hänsyn inte tas till strategiska, affärsmässiga och ryktesrisker. Problematiken ligger i att det saknas klara avgränsningar och definitioner av de övriga risker som bankerna ställs inför. Detta kan leda till att dessa risker av misstag kommer att utgöra en del av de operativa riskerna och att felbedömningar därför görs. Vidare ställer sig KPMG positiva till principerna för tillsynsmyndigheternas granskningsprocess inom den andra pelaren. Dock är det viktigt att Baselkommittén ger klara kriterier för vad som ska gälla för tillsynsmyndigheterna. Inom de områden där det krävs lokala kriterier bör Baselkommittén vägleda de nationella tillsynsmyndigheterna att förse landets banker med denna information. Kommittén bör, vid utformningen av fördragen, beakta de olika riskanalyser som tillsynsmyndigheternas granskningsprocesser visar. Varje bank har såväl interna som externa risker. Legala, ryktes-, och ledningskvalitetsrisker är exempel på interna risker, medan konkurrens, den finansiella marknaden eller kvaliteten på den lokala tillsynsmyndigheten ses som externa sådana. Baselkommittén bör utveckla analytiska verktyg som underlättar en mera flexibel modell som går att anpassas till varje land.

KPMG ser ingen anledning till den stora mängd detaljerad information som ska publiceras för marknaden. De menar att informationen inte behöver vara mer omfattande än den som tillhandahålls aktieägare och deras företrädare. Istället föreslår KPMG att bestämmelserna i tredje pelaren ska fastslås av IASB i konsultation med Baselkommittén.⁸⁰

⁷⁹ <http://www.bis.org/bcbs/ca/kpmg.pdf>

⁸⁰ <http://www.bis.org/bcbs/ca/kpmg.pdf>

4.2.1.3 European Central Bank

European Central Bank (ECB) är generellt sett mycket nöjda med det andra rådgivande paketet. För det första har riskkänsligheten och även övervakningen av kreditrisker ökat vilket bidrar till att öka den finansiella stabiliteten. Vidare har det tillkommit flera, mer eller mindre avancerade sätt, att räkna ut institutens risknivåer, vilket bidrar till en förbättring av den interna kontrollen. Gällande kreditrisker kan dock ett stimulansproblem anas, då IRB-metoden som bankerna skall sträva mot att uppnå, innebär höga initiala kostnader och högre kapitalkrav på instituten, vilket kan leda till en ofördelaktig rating. Därför måste det framkomma bättre skäl till att använda IRB-ansatsen. Ett sådant kan vara att en *”begränsad omfattning på riskvikterna skulle kunna göra IRB-ansatsen stabilare i förhållande till konjunkturcyklerna”*.⁸¹ ECB anser även att det skulle vara fördelaktigt om tillsynsmyndigheterna kunde sätta mer press på enskilda banker för att utveckla lämpliga risksystem som ligger i linje med risken just den banken har. För det tredje bedömer ECB att det utökade samspelet mellan de tre pelarna bidrar till att effektivisera regelverket. Basel II är betydligt mer detaljerat än Basel I. Det är av största vikt att det råder samstämmighet gällande genomförandet av pelare II och III och att det, vad gäller övervakandet av världens institut, finns en konvergerande tendens hos världens tillsynsmyndigheter.

Ett av utdragets viktigaste mål är att försvara kapitalet på en specifik nivå, dvs. att det sammanlagda kapitaltäckningskravet skall ligga på, en i stort sätt samma nivå som tidigare. Utmärkande för just EU, i och med de många små och medelstora bankerna inom unionen, är att mindre banker inte, genom den nya regleringen, skall få nya oproportionerligt höga kapitaltäckningskrav på sig. Något som inte heller skall förglömmas är den nya kapitalregleringens möjliga procykliska tendenser, vilka kommer att innefatta minskade kapitaltäckningskrav i goda tider, och vice versa i dåliga tider. Detta kan lösas genom att banker, som kan sägas ha en specifikt cykelkänslig verksamhet, tvingas skapa en buffert under goda tider för att vara bättre förberedda under kommande sämre tiderna.⁸²

4.2.1.4 Standard & Poor´s

Standard & Poor´s är mycket nöjda över vad Baselkommittén har åstadkommit inom områdena tillsyn och yppande av information till marknaden samt behandlingen av operativa risker. Det uttrycks att det är av största vikt att *”alla aspekter hos Second Consultative*

⁸¹ <http://www.bis.org/bcbs/ca/ecbrevi.pdf>

⁸² <http://www.bis.org/bcbs/ca/ecbrevi.pdf>

*Package som ökar graden av informationstillgänglighet till finansiella marknader, motsvarigheter och investerare, avseende samtliga delar av en banks riskprofil*⁸³ skall stödjas. Överhuvudtaget finns hos S & P en fokusering på att delge information till intressenter och göra riskhanteringen mer förståelig. Gällande de operativa riskerna finns en oro för att de avancerade mått, med vilka operativ risk mäts, är osäkra till sin natur och kan innebära att instituten tror att dessa risker är täckta, fast så inte är fallet. S & P upplever att Baselkommittén har stora svårigheter med att kvantifiera operativ risk och att de måste interagera mer med de olika bankerna för att komma tillrätta med problematiken angående riskuträkningen för de olika beräkningsmetoder som används för operativ risk. Om ett instituts operativa risk ökar ställs krav på bättre utvecklade system och riskrelaterade mått. Dessa system kostar givetvis mycket att utveckla och vissa institut kommer nog inte att gå hela vägen till den avancerade mätmetoden. S & P bedömer att en övergång till en sådan metod, i vissa fall kostar mer än det smakar. Vidare anser S & P att den operativa risknivån skall bedömas utifrån det aktuella institutets totala kreditvärdighet.⁸⁴

4.2.2 Third Consultative Package

4.2.2.1 Swedish Bankers Association

Swedish Bankers Association har i det tredje fördraget iakttagit att det finns nationell handlingsfrihet för de olika bankerna. De tycker det är fördelaktigt då denna nationella beslutsrätt behövs på grund av att det finns olika affärsmässiga beteenden och kulturella och rättsliga skillnader länderna emellan. Dock påpekar de vikten av att banker, som bedriver sin verksamhet utomlands, får möjlighet och tillåtelse att tillämpa de utländska lagarna. I kommentarerna till den första pelaren nämner SBA att man ska minska mängden minimikrav ytterligare i IRB-metoden. Baselkommittén inriktar sig för mycket på hur institutionerna ska agera och organisera sin verksamhet för att kunna avancera till IRB-metoden. Fokus borde istället läggas på hur väl de olika institutionernas modeller mäter risk, dvs. att tyngdpunkten läggs på vägledning istället för på detaljerade krav i det nya fördraget. SBA är nöjda med förslaget att minska riskvikterna för inteckningslån som enbart har bostadsfastighet som säkerhet. För ett land som Sverige, där den här typen av lån är förknippat med väldigt låga förluster, anses dock riskvikterna fortfarande vara för höga och Baselkommittén bör därför sänka dem ytterligare. SBA är också tillfreds med

⁸³ <http://www.bis.org/bcbs/ca/staampoo.pdf>

⁸⁴ *ibid*

Baselkommitténs förslag är att bankerna kan använda sig av en alternativ standard metod för att mäta operativa risker, vilken dock är borttagen idag.⁸⁵ Det uttrycks även att de olika förslag och metoder kommittén har framtagit, för att minska de operativa riskerna i IRB-metoden, även skall tillämpas i de andra metoderna. Fokus i pelare II skall enligt SBA ligga på hur kapitaliseringen i banken överlag ser ut och inte på om banken exakt följer varje punkt i regelverket. Om ett kapitaltäckningskrav är för lågt angående en risk och för högt angående en annan, skall banken kunna kvitta dessa mot varandra. SBA har inte uttalat sig angående den tredje pelaren.⁸⁶

4.2.2.2 KPMG

KPMG stödjer Baselkommitténs fortsatta arbete för att slutföra Basel II fördraget.

Att tillsynsmyndigheten i varje land beslutar utifrån vad som är bäst för det enskilda landet och deras bankväsende har KPMG full förståelse för. De påpekar dock att inkonsekventa tillämpningar inom och mellan länderna kan försämra själva syftet med regelverket.

Om inte detta åtgärdas kan internationella företag drabbas i form av ökade kostnader pga. den dubbla rapportering som då måste ske, när instituten dels rapporterar i sitt eget land och dels i ett annat. Ett annat problem är att den metod som företagen har valt att använda kanske inte godkänns av samtliga länder, vilket leder till att kostnader, förknippade med systemet och processerna, uppstår. Därför uppmanas Baselkommittén att ge vägledning för hur bankerna i de olika länderna ska gå tillväga vid sådana situationer. Tillsynsmyndigheterna i respektive land skall, för att finna en lösning, kunna kräva att de lokala bankerna bistår med information. Problemet kommer att minska om tillsynsmyndigheterna, världen över, delar information mellan sig. Mer vikt borde också läggas på hur väl bankerna kombinerar de tre pelarna och mindre på beräkningarna som krävs i första pelaren.

Många aktörer på den finansiella marknaden har kommenterat att utdraget är alldeles för komplext. Innan bankerna ska söka tillstånd för att införa sina system kommer de att rådfråga tillsynsmyndigheten angående hur Basel II skall tolkas. Då är det viktigt att det ges rättvisande råd och vägledning i de specifika fallen och tolkningarna innan bankerna implementerar sina system. För att underlätta detta arbete föreslås att Baselkommittén kan begära hjälp av externa aktörer. På detta sätt kan det omfattande arbetet med tolkningen av modeller och processer för kreditrisker och operativa risker underlättas. Det understryks även

⁸⁵ <http://www.bis.org>

⁸⁶ <http://www.bis.org/bcbs/cp3/swebanass.pdf>

att det finns mer som kan göras inom detta område. I kommentarerna till den tredje pelaren påpekas att det räcker med de upplysningar som finns tillgängliga i årsredovisningarna. Dock framför KPMG att Baselkommittén bör utforma regelverket i samförstånd med IASB.⁸⁷

4.2.2.3 European Central Bank

ECB är mycket positiva till det arbete det tredje utdraget bidragit till och tycker det är av största vikt att det tidsschema som Baselkommittén ålagt instituten följs, då det ger styrka och trovärdighet till genomförandeprocessen. Det är mycket viktigt att harmoniseringen av tillsyn världen över fortgår enligt planerna, vilket USA genom att endast kräva att deras allra största banker följer de nya reglerna, knappast bidrar till. Vidare uppskattar ECB det arbete som gjorts sedan förra paketet med att komma tillrätta med den möjliga faran de procykliska effekterna innebär. De åtgärder som vidtagits är att jämna ut riskviktskurvan, införa stresstester för att se om bankerna har beredskap för svåra situationer samt att se till att bankerna håller mer kapital än minimikraven ålägger dem att göra.⁸⁸ Gällande stresstesterna ser ECB gärna att bankerna "tvingas" gör dessa tester istället för utdragets formulering där det heter att "*tillsynsmyndigheten skulle kunna föreslå att ett test genomfördes*".⁸⁹ Skapandet av en buffert bidrar till en "*motgående cyklisk*"⁹⁰ effekt som en kontrast till de procykliska tendenserna. Sedan det andra paketet har motivationen för banker att använda den avancerade metoden, i och med förändringen av riskvikterna, stärkts. Dock föreligger alltså svårigheten med att schablonmetoden kräver lägre kapitalkrav än IRB-ansatsen. Detta kan leda till att banker med hög riskprofil föredrar den förstnämnda.

I samband med implementeringen kommer en ökad fokusering på riskmanagement och finansiell stabilitet äga rum, samt betydande strukturella förändringar avseende bankernas strategier och system att ske. ECB uppmanar även tillsynsmyndigheterna att, speciellt i början av implementeringsfasen, noga övervaka de möjliga problem av procyklisk art som kan uppkomma. Ytterligare ett potentiellt problem ligger inom fastighetsmarknaden där ECB varnar för överhettad bostadsmarknad och kraftigt ökad utlåning. Detta kan dock förhindras genom att bankerna tillämpar en försiktig värdering för att undvika ökad kredittillgänglighet. Vidare utfärdar ECB en varning till bankerna inom området kreditkort, då dessa i och med sänkningen av kapitaltäckningskravet kan låna ut alltför mycket via kreditkort, och därmed

⁸⁷ <http://www.bis.org/bcbs/cp3/kpmg.pdf>

⁸⁸ <http://www.bis.org/bcbs/cp3/ecb.pdf>

⁸⁹ *ibid.*

⁹⁰ *ibid.*

hamna på en totalt sätt ohälsosam risknivå med en för låg kapitaltäckningsgrad som följd. En kraftigt ökad utlåning under högkonjunktur kan ge ogynnsamma effekter även för ekonomin i stort. Detta genom ökad konsumtion och en ökad skuldbörda för konsumenterna.⁹¹

4.2.2.4 Standard & Poor's

Standard & Poor's fortsätter i det tredje paketet med att varna för en övertro på kvantifierande riskmått. Riskmåttan har en svaghet i att de har en begränsad möjlighet att mäta s.k. "oväntad risk"⁹² vilket syftar på t.ex. ryktesrisk och strategisk risk. En annan svaghet är svårigheten att se trender i form av nya produkter och marknader, vilket leder till att nya, tidigare okända risker uppkommer. S & P går så långt att de säger att banker kan få en lägre kreditvärdighet ifall de, som ett resultat av statistiska modeller, kraftigt skulle sänka sin kapitalbas. I och med införandet av Basel II kan en sådan sänkning ske. S & P reserverar sig dock mot detta och hotar med lägre kreditvärdering. Kreditvärderingsinstitutet tycker alltså att operativ risk skall bedömas som en del av det aktuella företagens totala kreditvärdighet. S & P tycker även att strategiska risker, och ryktesrisker bör ingå i begreppet operativ risk, för att delvis undvika ovan nämnda svårigheter.

Vidare talas det om vikten av, världen över, konvergerade tillsynsmyndigheter. Om banker i skilda delar av världen befinner sig i olika stadier, hamnar harmoniseringsprocessen i otakt och det skapar instabilitet. S & P menar även att "bristen på en framåtseende aspekt i det nya regelverket leder till att bankers och tillsynsmyndigheters förmåga att förutse förändringar i bankmarknaden eller i en banks riskprofil försvinner"⁹³ Då denna möjlighet saknas skulle det vara fördelaktigt med en buffert för oförutsedda händelser. På grund av ett avancerat regelverk och komplexa finansiella marknader finns behovet av en stark, konvergerad tillsynsmyndighet, vilket även bidrar till ökade krav på rapportering till marknaden. S & P menar att det är mycket viktigt att kravet på genomlysning uppfylls. En fördel inrapportering skulle kunna ge, är att då inlämnade uppgifter om interna kreditbedömningar "tillåter marknadsaktörer att bedöma kärnkompetensen i rapporterade institutioner"⁹⁴, bidrar detta till en benchmarkingmentalitet och ett allmänt stabilare ekonomiskt system. Detta gynnar de stora investerarna men samtidigt finns en risk för att de mindre aktörerna upplever

⁹¹ ibid.

⁹² <http://www.bis.org/bcbs/cp3/standardpoors.pdf>

⁹³ <http://www.bis.org/bcbs/cp3/standardpoors.pdf>, fritt översatt

⁹⁴ ibid.

den nu tillgängliga informationen alltför omfattning, och får problem att tillgodogöra sig den på ett tillfredställande sätt.

S & P ser även en fara med att den ökade kredittillgängligheten, vilken kan ses som ett resultat av Basel II, riskerar ge konsekvenser för bankerna i form av att gemene man i alltför hög utsträckning skuldsätter sig.⁹⁵

4.3 Analys

Samtliga institutioner och organisationer som studerats närmare är som helhet nöjda med Baselkommitténs arbete, främst pga. att den ökade riskkänsligheten bidrar till ett stabilare finansiellt klimat. Dock anser de att det finns alltför svaga incitament att sträva mot den avancerade IRB-metoden, detta pga. för höga initiala kostnader och ett, jämfört med schablonmetoden, alltför högt kapitalkrav. En aktör ansåg detta kunde dämpas genom att samma kapitaltäckningsgrad sattes för såväl schablon som avancerad metod. En annan tyckte att mängden minimikrav för att införa avancerad metod skulle minska.

Gällande operativ risk anser två av instituten att strategiska risker och ryktesrisker inte borde ingå i definitionen, eftersom om dessa ingår höjs kapitalkravet för operativ risk, vilket gör att en högre andel eget kapital måste hållas. Ett av dessa institut påpekar dock vikten av att definiera övriga risker så att de inte av misstag medtas vid beräkningen av operativa risker. En av de fyra tycker istället att operativ risk skall bedömas som en del av företagets totala kreditvärdighet, vari strategisk risk och ryktesrisk ingår. Det hävdas att det finns en övertro på kvantifierade riskmått, att dessa riskmått är osäkra till sin natur och att bankerna tror dessa risker är täckta fast så inte är fallet. Förslag ges även att tillsynsmyndigheten ska sätta press på bankerna att utforma anpassade risksystem.

Samtliga undersökta respondenter understryker vikten av harmoniserade tillsynsmyndigheter och mått världen över. Detta pga. den ökade internationella konkurrensen, vikten av samstämmighet eftersom en process i otakt världen över ger instabilitet, samt bristande trovärdighet till hela systemet. Konvergerade mått borde vara ett krav för att inte dubbelrapportering skall behöva ske. I Sveriges fall är det viktigt att IASB (IFRS) är

⁹⁵ <http://www.bis.org/bcbs/cp3/standardpoors.pdf>

kompatibel med de budskap Baselkommittén förmedlar. Bankerna skall tillåtas ha nationell handlingsfrihet, men inom ramarna för total konvergering.

Två aktörer upplevde att det, utöver de kapitaltäckningskrav som ställs, bör finnas en buffert som motpol till de procykliska tendenser som införandet av Basel II innebär. Detta mycket pga. bristande möjlighet för instituten att förutse förändringar.

Hälften av de tillfrågade var kritiska till mängden information som skall utges till marknadens intressenter och ett av instituten anser att den information årsredovisningarna ger, är fullt tillräcklig. En annan aktör ser istället att ju mer information som kan lämnas till intressenterna, desto bättre, då detta bidrar till att göra riskhanteringen mer förståelig.

Vidare varnas för ökad skuldsättning i och med den stora kredittillgänglighet, som marknaden tillhandahåller. Budskapet till bankerna är att inte låna ut för mycket, då det kan vara riskfyllt såväl för dem själva som för kunderna, om de sistnämnda skulle drabbas av betalningssvårigheter.

Slutligen betonas en fokusering på samspelet mellan de tre pelarna och en samlad riskbedömning istället för en fokus på komplexa beräkningar.

5 Intervjuer

5.1 Inledning

Då våra intervjuer avsåg att undersöka de effekter på storbankernas verksamhet det nya regelverket ger, var kategorin Effekter av Basel II, nu och i framtiden, den huvudsakliga. Effekter återfinns direkt och indirekt även inom resterande tio kategorier, vilka kompletterar den övergripande kärnkategorin. En uppdelning av varje kategori har gjorts i en central och en lokal nivå med en efterföljande analys. Kapitlet avslutas med en analys av bankernas sammantagna åsikt om Basel II.

5.2 Effekter av Basel II, nu och i framtiden

5.2.1 Centralt

En tydlig effekt är att en mer individuell riskbedömning och därmed prissättning, utifrån produkt och risk, kommer att ske av kunderna. Processerna kring kunder med väldigt låg risk behöver då inte vara lika omfattande som för en kund med hög risk; Lågriskkunden behöver kanske inte omvärderas och övervakas i samma omfattning. Den precisare riskbedömningen leder också till att mer träffande erbjudanden ges till kunderna. Det kommer i mindre utsträckning att handla om kundens förhandlingsförmåga och i större utsträckning om en korrekt riskbedömning avseende prissättning. Det allra viktigaste för att få goda lånevillkor är att alltid betala sina lån i tid. Det är även viktigt att böter betalas och att inga skatteskulder förekommer. Detta gav självklart effekt även tidigare, men kommer att ge ännu större utslag i och med Basel II.

Den allmänna förväntningen på Basel II är att bankerna kommer uppnå stora vinster genom den lägre kapitaltäckningsgraden som de nya reglerna väntas ge. Som en följd av detta beräknas kreditinstitut kunna ta mindre betalt i form av räntemarginal. Farhågor finns bland bankerna att vinsterna inte kommer bli så höga som predikterat samt att de beräknas ta längre tid att uppnå. För att uppnå en ökad lönsamhet gäller det att vara kostnadseffektiv i

hanteringen av kreditprocesser. Om detta sköts korrekt är det troligt att en winwin situation uppstår, då en positiv effekt framkommer för såväl bank, genom frigörandet av kapital, och för kunden, genom en mer individualiserad prissättning.

Tidigare har bankernas avkastning i stor utsträckning genererats av skillnaden mellan in- och utlåning, det s.k. räntenettet. Nu blir det dock än viktigare med övriga kundaffärer som t.ex. aktie- och kortaffärer. Bedömning är att dessa poster, som går under namnet provisionsintäkter, kommer att stiga relativt räntenettet som andel av bankens totala intäkter. En effekt som åtminstone delvis är driven av Basel II, är att volymen på bolånemarknaden har ökat markant medan marginalerna på den samma har fallit. Den ökade volymen har lett till ökad konkurrens då alla bankerna vill ha del av kakan. Marginalerna faller då den växande volymen kräver mer kapital och som en följd av detta sjunker avkastningen per enhet.

En positiv effekt för bankerna är att systemen har varit tvungna att ses över, vilket annars antagligen inte hade genomförts då det är oerhört kostsamt. IT-satsningarna underlättar för bankerna i dess hantering, analys och uppföljning av verksamheten. Därmed uppnås en bättre detaljkontroll, men det är osäkert om helhetsbilden kommer att förbättras.

En annan effekt är att banken väljer sina kunder på ett annat sätt än tidigare då de har mer statistik, bättre kontroll och riskfördelning i sin kundstock. Mer information om varje kund borde ge bättre avkastning.

Det nya regelverket innebär att bankmarknaden förändras. En trolig tendens är att de små nischade och de riktigt stora instituten kommer att vinna på regleringen, medan organisationer som befinner sig där emellan kommer att få det tufft. Dock har små och medelstora företag det lättare tekniskt sätt, genom att deras system inte är lika omfattande och komplexa som inom en storbank. Denna fördel kan ha förbisetts.

Det är viktigt att media inte stjälper de nya reglerna genom att framställa den skillnad i prissättning mellan kunder som kommer att uppstå, utan att ta hänsyn till de bakomliggande faktorerna till denna. En önskan finns att media kan hjälpa till att förklara vad de nya reglerna innebär. Bankerna kommer att anpassa sig mer efter varje kund och då är det viktigt att samhället inte får fel uppfattning.

5.2.2 Lokalt

Den nya regleringen gör att risk på ett bättre sätt kan värderas och i förlängningen även prissättas. De olika engagemangen kommer att prissättas individualiserat utifrån kundernas specifika egenskaper. Detta är ett känsligt ämne då kunderna kanske inte alltid har förståelse

för hur prissättningen sker enligt de nya bedömningsmetoderna. De parametrar som kommer att användas är ålder, inkomst, hur man sköter sig i allmänhet samt vilka säkerheter som ställs för det tagna lånet. De nya reglerna kan slå hårt mot företag som har tydliga cykliska förändringar i sin kreditvärderingsbedömning. Om negativa tendenser upptäcks måste en ny värdering av företaget göras och detta kan leda till högre lånekostnader. Det bankerna lägger störst vikt på vid räntesättningen är kundens återbetalningsförmåga av lånet.

Framöver kommer bankerna att arbeta för att hitta en optimal balans i modellerna för att de både ska kunna godkännas av FI och fungera på det rent affärsmässiga planet.

Basel II kommer att ge en förbättrad syn på hela kreditstocken och värdet av denna, samt att man på ett tydligare sätt än tidigare får en bild över vilka som är bra respektive mindre bra kunder.

Säkerhetsrutinerna kommer att ses över mer ingående, t.ex. genom att det ställs betydligt högre krav för ett engagemang med högre risk jämfört med de krav som ställs för ett säkrare engagemang. Bankerna tror på minskade kapitalkrav för att låna pengar till boende.

5.2.3 Analys

Genom de sänkta kapitaltäckningskraven som Basel II förväntas medföra, kommer kapital att kunna frigöras. De huvudsakliga alternativ som detta kapital kan användas till är att delas ut till aktieägarna, företagsförvärv eller för att generera organisk tillväxt. Vår åsikt är att dessa tre alternativ innebär fördelar för bankerna själva men även för dess intressenter. Om kapitalet delas ut gynnas aktieägarna. Väljer bankerna istället att expandera organiskt, genom att t.ex. ökad utlåning, kommer antagligen villkoren för låntagare förbättras. Då mer kapital finns i omlopp får kunderna en bättre ställning gentemot banken. Expanderar banken genom förvärv av andra institut kan detta ge en antydning om att det går bra för banken, att en bra position gentemot konkurrenterna har uppnåtts och att verksamheten är stabil.

Det nya regelverket kommer att innebära en mer individuell riskbedömning och därmed prissättning av bankernas kunder, vilket överlag ses som positivt för både kund och bank. Att bankerna har varit tvungna att se över sina system har gjort att infrastrukturen förbättrats, vilket skulle kunna främja ökad effektivitet.

Vi får även en indikation som tyder på osäkerhet huruvida utfallet av regelverket blir så gynnsamt för bankerna som det i allmänhet förväntas. Därför anser vi att bankerna måste vara

lyhörda, vilket de med all sannolikhet är, angående framtida förändringar och inte helt lita på de efterforskningar som hittills gjorts.

5.3 Problem avseende implementering av Basel II

5.3.1 Centralt

Det kan bli problematiskt att på ett bättre sätt än tidigare kommunicera sin risk genom att genomlysna portföljen. Det är inte bara regelverket som är centralt i denna fråga utan också bankens intressenter måste beaktas. Varför skulle intressenterna gå med på att minska kapitaltäckningskravet om risken fortfarande är lika stor som tidigare? Även om de nya reglerna innebär att kapitalkravet minskas, betyder det inte att den underliggande risken har minskat. Det som har hänt är att glasögonen bytts ut och bättre precision uppnåtts. Bankerna måste då kunna visa intressenterna att de förbättrat sin riskhantering. Sker inte detta vinner bankerna ingenting på Basel II.

Hoppet från teoretiska modeller till verkligheten, dvs. processen att få de teoretiska modellerna att fungera tillsammans med den kunskap rådgivaren har om kunden och marknaden, har identifierats som en svårighet.

Ett problematiskt område har varit att gå igenom alla informationssystem, avseende kunder och produkter, för att samordna allt till ett enhetligt gränssnitt. Detta pga. stora skillnader föreligger mellan olika länder och produkter.

För Handelsbanken har det varit en omställning mot ökat portföljtänkande. Historiskt har de arbetat utifrån konceptet att, en bra kund är alltid en bra kund. Detta har inneburit att en kreditvärdig person eller företag har getts möjlighet att bli kund i banken, även om detta har gjort att risken ökat genom att koncentrationen till en viss bransch blivit alltför stor. Då Basel II innebär mer portföljtänkande, i och med att pelare II behandlar branschkoncentrationer, har Handelsbanken ändrat sin strategi något. Om inte koncentrationerna identifieras och hanteras, riskerar banken att få för stor vikt inom någon bransch, vilket kan leda till en relativt högre kapitaltäckningsgrad.

Ett annat problem med Basel II är den mycket omfattande rapporteringen. Myndigheten begär oerhörda mängder med information och det kan ibland vara mycket svårt att ta fram en enskild siffra när alla beräkningar redan är aggregerade. Bankerna kommer inte att ha några problem med att beräkna det slutliga kapitalkravet rätt, men det kan förekomma svårigheter

att ta fram den begärda informationen. Bättre vore om FI begärde mer aggregerade beräkningar och sedan kontrollerade processerna i banken för att se om beräkningarna utförts rätt. Detta problem kan bero på att pelare III kommit för sent in i diskussionen och att pelarna därför inte samspelar på ett tillräckligt sätt. Exempelvis framkommer krav i pelare III om uppdelning av kreditrisker. Sådana krav finns inte i pelare I och II. Denna asymmetri leder till svårigheter att integrera nya variabler i redan befintliga datasystem. För att klara av att anpassa sin verksamhet till det nya regelverket har bankerna gjort enorma investeringar i nya IT-system.

Kraven på formalia är mycket höga, vilket bankerna anser vara behövligt. På det sättet förbättras deras rutiner och dokumentation. Blir dessa krav alltför omfattande, kan dock följden bli att bankerna måste lägga ner stora resurser på att uppfylla kraven istället för på riskhantering.

Bristen på harmonisering, åtminstone mellan de nordiska länderna, ses som ett problematiskt område. Under implementeringen har konstaterats att de nordiska länderna skiljer sig åt mer än vad som tidigare förväntats. T.ex. är Danmark, gällande hushållskrediter, mer likt Tyskland än något nordiskt land. Dessa skillnader visar att myndigheterna i de olika länderna har en mycket svår uppgift framför sig. En förhoppning från bankernas sida är att FI kommer att tillämpa en mer europeisk syn på sina regler framöver, vilket resulterar i en ökad harmonisering de närmaste åren. Sker inte det, anses regelverket inte utnyttjas maximalt och alla områden som är öppna för tolkningar, riskerar att bli problematiska.

5.3.2 Lokalt

Hittills har stor vikt lagts på de engagemang som har varit föremål för en sänkning av kapitaltäckningskravet och bankerna har i stor utsträckning bortsett från de kundgrupper där en höjning vore befogad. Ökad fokusering måste därför läggas på kunder som borde få en förhöjd riskpremie. Detta kommer antagligen inte att uppskattas av de kundgrupper som drabbas, vilket kan leda till en känslig bank/kund relation.

Ett annat potentiellt problem som identifierats är att den europeiska marknaden, i och med EU, har öppnats upp. Det saknas därmed handelshinder inom EU, vilket leder till fria kapitalströmningar inom unionen. Detta ger starkare konkurrens om kunderna från europeiska storbanker.

Bankerna medger att det har funnits ett visst motstånd bland medarbetarna till lärande och att i grunden ändra sitt beteende och tankesätt, då det nya systemet skulle börja implementeras.

Efter denna initiala fas har dock motståndet övergått till ökad kunskapsspridning och en vilja att lära sig mer om Basel II.

5.3.3 Analys

Vi får uppfattningen av att det är mängden nytt arbete som är en av de mest påfrestande delarna av implementeringen. I jämförelse med under Basel I är det mycket som har tillkommit i form av system, rapportering, formalia och att få medarbetarna att anpassa sin uppfattning och sina tankegångar till det nya regelverket.

De fyra storbankerna är alla internationellt verksamma och konkurrensen har ökat genom den europeiska unionen. När Basel II efterhand skall införas globalt kommer konkurrensen att öka än mer. Detta är en mycket gynnsam situation för kunderna, vilka får större valmöjlighet. I dagsläget tror vi att det är främst företag, och inte så många hushåll, som vänder sig utomlands för att låna pengar. I takt med att samhället blir mer internationellt förmodar vi att det i framtiden kommer bli allt vanligare att även hushåll utnyttjar denna möjlighet. Bankerna måste ha detta i åtanke och försöka hitta nya vägar för att fortsätta konkurrera framgångsrikt. Som tidigare nämnts i kärnkategorin, upplever bankerna det som problematiskt att få sina IT-system att fungera i praktiken. Systemen måste anpassas så att institutens verksamhet överensstämmer med regelverket och dess krav.

Den viktigaste effekten för bankerna är att kapitaltäckningskravet pga. den förbättrade riskhanteringen sjunker, vilket endast kan ske om bankerna kan kommunicera ut detta till berörda intressenter. Det kan finnas en viss risk för att de nya reglerna kommer att missuppfattas då de är mycket svåra att sätta sig in i och för att olika tolkningar kan göras. Hushållskunder kommer antagligen få mycket av sin information från media. Om bankerna då framställs som orättvisa när de ger en högriskkund mer ogynnsam prissättning än en lågriskkund kan bankerna få problem med att förklara hur de nya reglerna fungerar och med att rättfärdiga sitt beteende.

Stor vikt läggs på de operativa problemen, dvs. hur allt ska fungera i verkligheten. På central nivå lyfts utvecklandet av system upp som en central punkt. Där läggs även fokus på vad de tre pelarna säger och hur de nya reglerna skall kommuniceras ut till intressenterna. De lokala bankkontoren fokuserar istället på kommunikationen mellan medarbetarna och vi bedömer att lärandet inom organisationerna, angående Basel II, efter initial tveksamhet, pga. ökad kunskap om regleringen har gett ett mervärde. Denna skillnad, nivåerna emellan, kan ses som helt naturlig då olika delar av organisationen koncentrerar sig på sina respektive områden.

5.4 Inflytande över verksamheten

5.4.1 Centralt

Bankerna anger att de genom Basel II blivit bättre på att beräkna och kontrollera sina risker. I och med ikraftträdandet kommer trenden i bankernas kreditstock att bli lättare att ha uppsikt över. Det är viktigt att Basel II inte fungerar som en kontrollfunktion mot kontoren utan istället har en proaktiv funktion, t.ex. då risken ökar i kreditstocken. Regelverket ger bankerna ett ökat inflytande på allokeringen av kapitalet då vissa buffertar inte längre behöver innehas. Dock har bankerna i mer eller mindre utsträckning redan tidigare använt sig av egna modeller som påminner om dem som skall användas enligt Basel II.

5.4.2 Lokalt

Genom det nya regelverket anser bankerna på lokal nivå att de får mer inflytande över sin verksamhet och möjlighet finns att ge synpunkter på systemens användarvänlighet. De styr även inrapporteringen av enskilda ärenden, vilka ligger till grund för kapitaltäckningen. I framtiden kommer bankerna ha större inflytande på sin portfölj, genom att engagemang inom samma näringslivsgren kontrolleras ytterligare, och på det sättet minskas risken. Genom Basel II får bankerna även större inverkan på avkastningen på eget kapital, då de i större utsträckning än tidigare, kan välja sina kunder.

5.4.3 Analys

Vi kan se en viss trend i att de lokala kontoren fokuserar mer på affärsmannaskapet, dvs. hur regelverket kommer att påverka den dagliga verksamheten och hur bankerna skall hantera varje situation för att maximera avkastningen. Bankerna på central nivå ser istället mer övergripande på saken och lägger mer tyngd vid beräkningar och utformning av modeller. De anger även att kontrollen och hanteringen av risker förbättrats avsevärt, vilket är avsikten med hela regelverket. Detta kan ses som en av de viktigaste effekterna.

5.5 Ränta som konkurrensmedel

5.5.1 Centralt

På central nivå är alla banker eniga om att räntan, precis som tidigare är ett viktigt konkurrensmedel. Räntan kommer att bli mer statisk, dvs. kundens och bankens handlingsutrymme begränsas, då varje kund kan bedömas precisare än innan. Dock kommer räntesättningen att bli mer differentierad mellan kunderna på privatsidan. Även på företagssidan kommer ränteskillnader att finnas mellan företag. Stora företag, med en som regel hög kreditvärdighet, får en lägre ränta än små företag som oftast har en lägre kreditvärdighet. Dessa skillnader har funnits även tidigare, men blir nu kraftigare då bedömningen individualiserats också här. Istället för räntan kommer givandet av snabba svar till kunder, effektivare processer och duktiga placeringsrådgivare vara centrala konkurrensmedel. Framöver kommer bankerna även kunna konkurrera genom att erbjuda produkter med differentierad riskpremie utifrån kundernas kreditvärdighet, vilket innebär att kunder som tidigare avvisats får låna till den riskpremie de motsvarar. Detta kan verka orättvist men ger ändå kunden ett mervärde i jämförelse med dess tidigare alternativ, som innebar att låna från t.ex. GE Moneybank där alla erbjuds lån, men till en mycket hög effektiv ränta. Förutom ur konkurrenssynpunkt är räntan viktig då den genererar en stor del av bankernas intäkter, vilket är helt naturligt eftersom banken har så oerhört stora portföljer. Samtidigt finns andra stora affärsenheter som också bidrar till resultatet.

5.5.2 Lokalt

På lokal nivå är bankerna eniga om att ränta är ett viktigt konkurrensmedel och att den kommer att bli mer individualiserad än tidigare. Eftersom det inte råder någon brist på kapital i Sverige leder det till en marknadssituation där konsumenterna gynnas.

Tyngdpunkten läggs på att se till hela kundstocken och beakta alla kunder oavsett om de genererar ett lägre eller högre kapitaltäckningskrav än tidigare. En uppdelning i kundgrupper kommer att ske efter kreditvärdighet. Dock måste varje kund ha chans att, om bättre finansiella tendenser kan skönjas, ta sig uppåt i bankens räntesättningshierarki. Kunden måste då, under en övergångsperiod, betala en högre räntesats för att råda bot på sitt tidigare beteende.

5.5.3 Analys

På såväl central som lokal nivå är bankerna eniga om att ränta spelar en stor roll. Dock verkar de centralt tro att räntan framöver kommer minska i betydelse och att bankerna istället, i större utsträckning än tidigare, väljer att konkurrera med andra medel. Att räntemarginalen har pressats mycket under de senaste åren beror antagligen på att Basel II effekterna diskonterats redan innan. Bankerna har räknat på vad deras produkter och tjänster beräknas kosta enligt Basel II och anpassat sig därefter. Vi tror den tidigare diskuterade internationella konkurrensen kommer att påverka räntesättningen. Då konkurrenterna på lånemarknaden blir fler måste bankerna förutom att konkurrera med ränta även fokusera på andra medel för att behålla sina befintliga kunder och attrahera nya. Den troliga utvecklingen är dock att de svenska bankernas kunder i stor utsträckning kommer att stanna kvar inom landet. Detta för att Sverige ses som ett relativt ekonomiskt stabilt land, varför vi anser att Sveriges banker kommer att vinna fler kunder än de förlorar på internationaliseringen genom regelverket.

5.6 Finns det behov av en ny reglering?

5.6.1 Centralt

Alla bankerna är eniga om behovet av ett nytt regelverk, då Basel I ansågs alldeles för schablonartad. Det behövs nya regler för att kapitalbehovet skall speglas av de risker bankerna faktiskt har. Som det ser ut enligt Basel I är det problematiskt att myndighetskraven är så grova att det kan bli motsägelsefullt att styra banken efter dem. Risker kan då uppkomma som bankerna inte är medvetna om. Dessutom menar samtliga att de, antingen redan börjat använda mer avancerade riskmättningsmodeller än vad Basel I kräver, eller att det oavsett uppkomsten av Basel II, hade varit en naturlig utveckling att gå över till mer avancerade modeller. Detta för att bankerna blivit mer medvetna om hur de skall kontrollera och hantera sina risker. Genom Basel II kommer kunder och produkter att bli prissatta efter den verkliga risk de innebär för banken.

5.6.2 Lokalt

Även på lokal nivå upplever bankerna att det finns behov av ett nytt regelverk. Anledningen är att samtliga svenska storbanker har låg riskprofil och fram tills nu haft ett för högt

kapitaltäckningskrav i jämförelse med sin riskexponering. Dessutom behövs ett mer kundrelaterat och flexibelt system för att möta marknadens krav.

5.6.3 Analys

Det är inte förvånande att bankerna tycker det behövs ett nytt regelverk, vilket samtliga sedan många år tillbaka har insett, då deras risk inte speglats i kapitaltäckningskraven. Därför har bankerna utvecklat egna modeller och verktyg för att på ett bättre sätt kunna hantera sin risk. Även om inte Basel II skulle ha utvecklats, hade de alltså strävat åt samma slags riskhantering som regelverket ger. Detta kan bero på att banker måste ha en otrolig kontroll över sin verksamhet då de är övervakade institut som utsätts för intern och extern kontroll av bl.a. FI. Orsaken till denna strikthet beror på att de hanterar privatpersoners och företags likvida medel. Därför måste bankerna också, i enlighet med kommande pelare III, vara öppna med hur de hanterar engagemangen och hur de i övrigt driver sin verksamhet.

5.7 Förberedelser inför Basel II

5.7.1 Centralt

På central nivå känner sig de svenska storbankerna väl förberedda inför Basel II och anser sig ligga långt fram i utvecklingen. De har haft ett Basel II anpassat system jämte sitt nuvarande, för att underlätta inför det slutgiltiga ikraftträdandet. SEB säger att de var först i Sverige och Skandinavien samt även bland de första i Europa med att införa mer avancerade riskmättningsmodeller. De har sedan 1995 använt egna modeller för att hantera kredit- och marknadsrisk och 1998 tog de fram ett övergripande ramverk som även innefattade operativa risker. Nordea har sedan 2001 haft ett eget styrinstrument för att hantera och kontrollera sina risker. Handelsbanken har inte tillämpat sina nya modeller på hela portföljen men på stora delar av denna sedan 2004. Swedbank började 2002 använda modeller för kontroll av risker avseende blancokrediter, 2004 för resterande privatkrediter samt medelstora företag och 2005 implementerades modellen för småföretag.

För att bankerna skall kunna drivas effektivt är det viktigt att de interna systemen koordineras med myndighetens krav. Dock kan det vara svårt för en internationell bank att implementera Basel II, eftersom direktivet ger utrymme för varje land att göra sin egen tolkning av reglerna, vilket kan bli svårt att samordna.

För att klara av att utveckla alla modeller och implementera regelverket har nyckelpersoner anställts på central nivå. Utbildning är dock det huvudsakliga verktyget för att informera och förbereda personalen på införandet. Självklart är detta kostsamt, men de nedlagda resurserna kommer enligt bankerna att ge avkastning på lång sikt. Nyanställningar som görs kan resultera i besparingar genom att effektivare och mer lätthanterliga system utvecklas. Basel II har bidragit med mycket positiva aspekter till bankverksamheten och kommer att fortsätta göra så framöver. Dock är det viktigt att en uppföljning görs om ett antal år, som visar vad Basel II har kostat bankerna och vilka fördelar som åtnjuts.

5.7.2 Lokalt

Även lokalt känner bankerna sig förberedda på det som komma skall, men menar att det är upp till respektive banks ledning, att uttala sig om hur långt utvecklingen kommit. En av bankerna försöker att få samma modeller godkända för hela Norden, vilket kan ta något längre tid pga. att de olika ländernas motsvarighet till Finansinspektionen har olika krav. Specifikt för Basel II har inga nyanställningar skett på lokal nivå. Vidareutbildning har under lång tid ägt rum av den befintliga personal som arbetar med kreditgivning och kommer att fortsätta kontinuerligt framöver. Utbildningens huvudsakliga syfte är att ge kunskap om hur de nya modellerna skall användas och integreras i datorsystemen.

5.7.3 Analys

Att bankerna känner sig förberedda inför Basel II förklaras under föregående kategoris analys, där behovet av en ny reglering diskuteras. Bankerna är eniga om att intern utbildning är den mest väsentliga förberedelsen. Detta kan bero på att regelverket är nytt och att det råder brist på personer som är insatta i de nya bestämmelserna och hur dessa skall implementeras. Vi har fått uppfattningen att det finns ett betydande samarbete mellan bankerna vad gäller informationsutbyte. Då regelverket är oerhört komplext är samarbete en förutsättning för att implementeringen skall falla väl ut. Gällande tolkningsfrågor tror vi att bankerna kan vinna mycket på att samarbeta. Dock är de konkurrenter, vilket gör att modeller och annan specifik information för respektive bank inte delas mellan varandra.

5.8 Riskhantering enligt pelare I

5.8.1 Centralt

Inom pelare I skiljer sig de fyra storbankerna inte nämnvärt åt. När det gäller kreditrisker använder sig en av bankerna utav den grundläggande IRB-metoden, medan övriga använder sig av den mer avancerade. Angående marknadsrisker gör bankerna inte några större förändringar pga. Basel II utan de modeller som användes tidigare kommer i stort sätt att kvarstå. Nordea anger här att de strävar efter att tillämpa Value-at-Risk modellen (VaR). Vad det gäller de operativa riskerna siktar de fyra bankerna in sig på den mest avancerade metoden, dvs. internmätningmetoden eller AMA-metoden som den också benämns. Dock är det mycket svåra krav som måste uppfyllas för att metoden skall få tillämpas. I nuläget använder därför Swedbank, Nordea och Handelsbanken schablonmetoden, medan SEB har en egen internt utvecklad modell, vilken ingår i bankens övergripande modell för mätning av ekonomiskt kapital vilken infördes 1995 med en VaR-modell för kredit- och marknadsrisker. 1998 togs steget att inkludera operativa-, affärs- och försäkringsrisker då också en sammanhängande Capital-at-Risk struktur skapades. Det är på en vidareutvecklad variant av denna modell för mätning av ekonomiskt kapital för operativa risker, den nuvarande AMA-metoden bygger på.

5.8.2 Lokalt

På lokal nivå bekräftar Swedbank, SEB och Handelsbanken att IRK-metoden används för kreditrisker. Nordea använder en egen modell som bygger på finansiella och kvalitativa risker.

När det gäller marknadsrisker är bankerna samstämmiga, även på lokal nivå, att ingen förändring kommer ske. Genom det nya regelverket anpassas systemen mer till individnivå. Den individuella bedömningen kan då skilja sig något från den tidigare, men modellen i sig ändras inte.

Swedbank och SEB uppger på lokal nivå att de för operativa risker använder AMA-metoden. Nordea menar att operativa risker ingår i kreditrisk medan Handelsbanken hänvisade oss till central nivå för att få svar angående hur de operativa riskerna behandlas.

5.8.3 Analys

På central nivå är samtliga banker införstådda med vilka modeller som används. Det är på denna nivå modellerna utvecklas och de har därför inga problem med begreppen och skillnaderna mellan de olika modellerna. På lokal nivå däremot, är bankerna inte lika insatta i vad modellerna kallas och vilka olika nivåer det finns. Detta är helt förståeligt eftersom det inte är lika relevant för dem, utan det väsentliga är att de kan tillämpa modellerna i praktiken och förstår hur de hjälper medarbetarna med riskbedömningen.

Vi tycker att alla bankerna har mycket höga ambitioner när det gäller modellerna. De strävar alla efter att använda de mest avancerade metoderna för kreditrisker, vilket visar att de vill ligga i framkant.

Powers teori om operativa risker bekräftas av de svenska storbankerna då de även här siktar in sig på den mest avancerade modellen. Att bankerna redan innan Basel II träder i kraft har separerat operativa risker från kreditrisker, visar att denna typ av risk fått mer utrymme än tidigare. Operativ risk har alltså gått från att vara inkluderad bland andra risker till att bli en nyckelkomponent i bankregleringen. Gemensamt är att bankernas behandling av marknadsrisker inte har ändrat sig nämnvärt. Vi förmodar att det beror på att dessa reglerades väl redan i Basel I och att det därför nu inte finns ett behov av någon större förändring.

5.9 Den interna kapitalutvärderingsmodellen – Pelare II

5.9.1 Centralt

De fyra storbankerna berättar att den interna kapitalutvärderingsmodellen innebär att bankens övriga risker läggs till kredit-, marknads-, och operativa risker och då ger den totala risk som banken är utsatt för. Ett samlat begrepp för detta är Economic Capital. Exempel på övriga risker som bankerna nämner är ränte-, livförsäkrings-, affärs- och fastighetsrisk.

Korrelationen mellan de olika riskerna spelar en stor roll för hur högt kapitalbehovet blir. Ju mer diversifierade riskerna är, desto större fördelaktig effekt uppstår genom sänkt kapitalbehov.

I kapitalutvärderingsmodellen ingår mycket mer än riskberäkning. Här behandlas även hantering av processer, riskjustering och interna regelverk, att beslut tas av rätt personer, att besluten verkställs och att avstämningar mellan affärsområden och juridiska enheter. Den sammanvägda risksumman i den interna kapitalutvärderingsmodellen beror på

riskhanteringen som mynnar ut i bankens egen bedömning och avgör den internt konstaterade kapitalnivån. Därpå följer en diskussion där banken måste argumentera, med tillsynsmyndigheten som motpart, för sin föreslagna nivå.

En viktig aspekt är att den interna kapitalutvärderingen är en process som ligger nära den vanliga finansiella planeringen och kapitalbehovet kan därför inte planeras fritt, utan hänsyn måste tas till ökande utlåning och växande intäkter. Den finansiella planeringen och därmed den interna kapitalutvärderingen utgår från styrelsen. Genom kvantifiering av riskplaceringarna, utifrån en viss sannolikhet, påverkas balansräkningen. Utifrån detta kan, genom statistiska riskmodeller, det samlade kapitalbehovet räknas ut. Dock speglar modellen inte verkligheten perfekt.

Väsentligt är att bankerna kommer fram till vart i konjunkturcykeln de befinner sig och även gör en bedömning av antagna kommande svängningar. I högkonjunktur kan en buffert för sämre tider vara fördelaktig, medan samma behov inte finns i lågkonjunktur. Dessutom kan det behövas en buffert för framtida expansion eller ifall det skulle visa sig att bankens egenuträknade kapitalbehov är lägre än tillsynsmyndighetens krav.

Den interna kapitalutvärderingsmodellen bygger på pelare I och II, men hänsyn behöver även tas till intressenters, såsom aktieägares och investerares, förståelse och acceptans för det föreslagna kapitalbehovet. Det gäller att se den koncernmässiga helheten utifrån ett korrelativt perspektiv.

5.9.2 Lokalt

Lokalt har samtliga banker svårigheter att beskriva den interna kapitalutvärderingsmodellen och hänvisar oss till central nivå. Detta förklaras med att den interna kapitalutvärderingen är en färdig produkt som presenteras till lokal nivå.

5.9.3 Analys

Vi får intrycket att de svenska storbankerna har en mycket bra övergripande kontroll över sin situation och tror inte att de har några större problem att identifiera sina risker. Bankerna har poängterat att korrelationen är en viktig faktor. Den situation som föreligger avseende de lokala kontoren kan förklaras av att det inte är relevant att ha fullständig kunskap om hur modellerna är uppbyggda, utan att kunna tillämpa de färdigutvecklade modellerna och systemen.

Vi anser att tanken att det inte endast är de verkliga riskerna som ligger till grund för kapitaltäckningskravet, är viktig. Även bankernas intressenter och deras åsikt inverkar. Om intressenterna saknar förståelse för och inte kan acceptera den nivå, som bankerna genom sina modeller räknat fram, måste banken bevisa varför nivån skall vara den framräknade. Som tidigare sagts kan det bli svårt för banken att förklara varför kapitaltäckningsgraden kan minska trots att den underliggande risken är den samma. Ingenting har inträffat med den verkliga risken som sådan, utan det är sättet att mäta och hantera den som har förbättrats. Vi tror att det kommer krävas mycket av bankerna för att kommunicera sin riskhantering på ett fungerande sätt till berörda intressenter.

5.10 Krav på öppenhet och genomlysning – Pelare III

5.10.1 Centralt

Kraven för pelare III är ännu inte helt fastställda. Förslag finns att dela upp rapporteringen i två delar, dels en periodisk rapportering i samband med kvartalsrapporten och dels en mer omfattande rapportering i årsredovisningen. Pelare III anses vara för hårt reglerad och den krävda rapporteringen för omfattande. Därför borde stor vikt läggas vid väsentlighetsprincipen, då det annars kommer att bli svårt för den som tar del av materialet att få en överblick och ta det till sig. Dock kommer de svenska storbankerna antagligen att publicera mer än vad minimikraven kräver eftersom det i allmänhet förväntas av dem. Bankerna anser dock att det skall vara upp till dem själva att bestämma hur mycket mer som skall publiceras och i vilket forum detta skall ske. Reglerna i Sverige borde, med tanke på konkurrenssituationen, inte heller skilja sig från de i andra europeiska länder. Det kommer att spela stor roll för kapitaltäckningskravet vilken kreditvärdering externa bedömare ger banken, varför det är mycket viktigt att bankerna kan förklara hanteringen av sina risker och hur kapitalet ser ut i förhållande till dessa. Intressenterna skall beredas möjlighet att ta ställning till hur mycket de accepterar att kapitaltäckningsgraden sänks givet samma risk. Kan bankerna visa marknaden att de har låga risker kommer mer kapital att frigöras.

5.10.2 Lokalt

På lokal nivå uttrycker bankerna osäkerhet angående hur kraven på öppenhet och genomlysning kommer att uppfyllas.

5.10.3 Analys

Att de lokala bankkontoren är osäkra på hur rapporteringen skall gå till är förståeligt då denna främst sker på central nivå. När bankernas modeller blivit godkända och rapporteringen kommit igång, kommer de lokala kontoren antagligen att få större insikt i denna fråga. Den information som skall rapporteras gäller hela banken, varför den måste sammanställas centralt. Enligt vår mening är det av största vikt att alla kontor då är informerade och involverade gällande vilken information som skall göras tillgänglig utåt.

En aspekt som behandlats flera gånger tidigare är att det är oerhört viktigt att bankerna kan förmedla sin riskhantering till intressenterna. Detta visar att bankerna lägger stor kraft på att verkligen visa vad som förbättrats i deras riskhantering och därmed varför kapitaltäckningsgraden kan förändras. Då de svenska bankerna anses som tillförlitliga tror vi inte att intressenter kommer misstro bankens förmåga att värdera riskerna.

5.11 Kommunikationsprocesser - Samspelet med tillsynsmyndigheten

5.11.1 Centralt

Samspelet med FI fungerar på ett tillfredställande sätt. Bankerna beskriver och presenterar hur de arbetar och uppfyller kraven. Detta tar FI sedan del av och läser dokument, anteckningar från styrelsemöten etc. Därefter ges feedback i form av en avvikelserapport som visar områden där förbättring behöver ske. Basel II är nytt för båda parter och de lär sig av varandra genom utbyte av kunskap och erfarenheter.

FI har gått väldigt fort fram med att införa Basel II och har valt att göra detaljerade tolkningar. De nordiska ländernas avsikt att harmonisera sina regelverk har visat sig bli svårare ju närmre beslut och regeltolkning de kommit. Detta har medfört att tolkningarna skiljer sig åt väldigt mycket, vilket skapar stora svårigheter för internationella banker.

5.11.2 Lokalt

Bankerna anger här att de inte har haft någon kontakt med FI, utan att detta är ett samarbete som sker på central nivå.

5.11.3 Analys

Samtliga banker tycker att deras relation till FI är välfungerande och att det är ett samarbete där parterna hjälper varandra. Vår uppfattning är att FI försöker snabba på processen för att bankerna skall kunna vara förberedda inför ikraftträdandet, vilket vi finner utmärkt. Dock kan processen ha gått för fort fram eftersom många krav är svårtolkade och därmed problematiska att uppfylla.

En brist kan tänkas vara att harmoniseringen mellan de nordiska länderna inte fortskridit på det sätt som från början var avsett. De svenska storbankerna är alla internationella varför ett harmoniserat regelverk skulle underlätta avsevärt. Vi har även fått uppfattningen att en världsomspännande harmonisering vore önskvärd eftersom konkurrenssituationen då skulle bli mer rättvis. Som Chua hävdar i sin teori, leder ett numeriskt språk och modeller till att kulturella och språkliga barriärer övervinns. Samtidigt tycker vi att det är mycket viktigt att varje land får möjlighet att tolka regelverket efter respektive förutsättningar.

5.12 Relationen mellan huvudkontor och lokalkontor

5.12.1 Centralt

På central nivå tycker alla banker att de har en bra kommunikation med lokalkontoren, och huvudkontoren arbetar ofta på uppdrag från de lokala enheterna. Det handlar då om att göra hela systemet så lättarbetat som möjligt för slutanvändarna. Genom olika lösningar uppnår Huvudkontoren en förståelse för och får en bra dialog med de lokala kontoren. På central nivå har de flesta som ingår i projektgrupperna kontorsbakgrund, vilket gör att de har förståelse för hur arbetet ute på lokal nivå. Även olika typer av mötesforum skapas. Vidare försöker bankerna genomföra implementeringen på ett så decentraliserat som möjligt och som ett skal på det redan existerande interna styrverktyget, vilket medarbetarna sedan tidigare har arbetat efter. Hur de två systemen kopplas samman behöver inte nödvändigtvis vara det viktigaste, utan viktigt är att medarbetarna förstår arbetsprocessen.

Självklart skiljer sig modellerna åt mellan de fyra bankerna, men överlag används samma modeller inom organisationen när det rör sig om samma land och samma typ av produkt, oavsett kontorets storlek. Dock skiljer de sig åt i vissa avseende, bl.a. då banken har andra verksamheter än den traditionella. Modellerna skiljer sig alltså åt beroende på kund och produkt och inte beroende på bank.

5.12.2 Lokalt

Samtliga lokalkontor är mycket nöjda med kontakten och samarbetet med huvudkontoret. Dessa upplever att de centrala instanserna har förståelse för den lokala verksamheten och lyssnar på vad de har att säga, vilket är en förutsättning för att implementeringen skall lyckas. Vid införandet av Basel II handlar det mestadels om information som kommer från central nivå, men på lokal nivå har de möjlighet att både ställa frågor och uttala sig om eventuella funderingar kring hur användarvänliga modellerna är. Även mycket av det grundmaterial som modellerna bygger på har tagits fram lokalt. Informationsutbytet går alltså åt båda håll.

5.12.3 Analys

På både lokal och central nivå är bankerna eniga om att relationen är bra och det verkar som att förståelsen är mycket god i båda riktningarna. Vi tror att ett större samarbete råder inom bankerna eftersom införandet av det nya regelverket kräver mycket kontakt och kunskapsutbyte mellan nivåerna inom varje bank och drar alltså nytta av varandras styrkor. Basel II är mycket omfattande och det är stora förändringar som skall ske gällande system, infrastruktur, arbetssätt och tankegångar, vilket är ytterligare en anledning till att Basel II bidragit till ett ökat samarbete.

Vi fick inte känslan att det, i någon bank, rådde rivalitet nivåerna emellan. De fyra storbankerna har bedrivit sin verksamhet i många år, vilket borde innebära att de känner sin organisation väl. Därför tror vi att de, när anpassning till nya regelverk skall ske, vet hur de skall gå tillväga.

Varje bank har sina egna modeller, men det grundläggande i modellerna återfinns hos alla banker. De är alltså relativt lika varandra och bedriver i stort sätt samma slag av verksamhet, men skiljer sig åt bl.a. i hur portföljerna är uppbyggda och vilket urval av produkter de erbjuder.

5.13 Sammantagen åsikt om Basel II

Alla banker är relativt positiva till Basel II. Det finns problem och negativa effekter men överlag är de, trots allt arbete och de stora utgifter som regelverket innebär, oerhört positivt inställda. Det vore emellertid underligt om inte bankerna vore positiva till något, som av de allra flesta förväntas ge dem stora vinster, vilket dock ännu inte bevisats. Vi får uppfattningen att merparten av bankerna förväntar sig att de nya reglerna kommer att gynna dem, medan en mindre del väljer att ha en mer försiktig inställning till vilken effekt regelverket kommer få på avkastningen.

Att bankerna, trots höga kostnader och mycket arbete, är så pass positiva till Basel II, kan förklaras av den teori Chua har utvecklat, vilken säger att uttalanden som görs av auktoriteter ses som sanningar. Baselkommittén och FI ses här som auktoriteter. Indirekt måste bankerna följa FI:s tolkning av regelverket, trots att det är ett direktiv. Om de nya reglerna inte tillämpas, kommer banken inte att kunna sänka sin kapitaltäckningsgrad och inte kunna konkurrera med andra kreditinstitut på marknaden. En oundviklig följd av detta är att de kommer gå i konkurs. Dock är vi övertygade om att bankerna har en väldigt stor kompetens och erfarenhet. Vi tror med all säkerhet att de granskar och utvärderar alla tolkningar som FI gör av direktivet och bedömer vilka konsekvenser dessa får för just deras verksamhet. Vi kan inte tänka oss att bankerna tillämpar regelverket på sin organisation utan att de fullt ut förstår de olika modellernas funktion och påverkan. Chua kritiserar även användandet av modeller samt numeriskt språk och menar att detta är svårt för allmänheten att förstå sig på. Då det är oerhörda mängder information som måste behandlas vid bankernas beräkningar av kapitaltäckning, är dock dessa verktyg mycket användbara. Bankerna är erfarna och kunniga genom att de i sin dagliga verksamhet använder sig av dessa verktyg, varför de är ytterst lämpliga att använda.

6 Slutdiskussion

6.1 Inledning

I slutdiskussionen avser vi att besvara vår forskningsfråga. Detta kommer att ske genom en sammanfattning av de slutsatser vi kommit fram till vid analys av intervjuerna och den offentliga debatten. Det redogörs också för de olikheter vi funnit mellan nivåerna inom respektive bank. Vidare lägger vi fram det teoretiska bidrag som vår forskning ger, dvs. de slutsatser undersökningen har gett som inte är kända sedan tidigare. Därefter presenteras våra personliga åsikter och reflektioner om vad vår forskning innebär och de resultat som genererats. Under arbetets gång har många av våra frågor besvarats. Dock har nya uppkommit under hela processen, varför vi slutligen ger olika förslag till vidare forskning inom området.

6.2 Forskningsfrågan besvaras

Vår undersökning avser att besvara de två olika frågeställningar vår forskningsfråga innehåller. Dels redogörs för de mest framträdande effekter vi funnit att Basel II inneburit för de svenska storbankernas verksamhet och dels hur pass regelverket fungerar som riskhanteringsverktyg. Detta kommer att besvaras genom tre infallsvinklar, nämligen via offentlig debatt, intervjuer och i viss mån även litteraturgenomgång.

Den huvudsakliga effekten, som givetvis var känd sedan tidigare då det var avsikten med regelverket, är att bankernas hantering och kontrollering av risker förbättras. Mer avancerade modeller och beräkningar används, vilket leder till en utökad individualiserad riskbedömning och därmed prissättning av bankens kunder. Då bankernas riskhantering förbättras kommer de att kunna sänka sin kapitaltäckningsgrad och därmed frigöra ytterligare kapital. Bankerna ser tre alternativ till vad detta kapital kan användas till; utdelning till aktieägare, företagsförvärv och organisk expansion.

En andra effekt är att bankernas infrastruktur förbättras genom regleringen. Detta kommer att leda till effektivare organisationer då rutiner och system etableras.

Den väntade förstärkta internationella konkurrensen leder till en tredje effekt. Då Basel II kommer tillämpas i stora delar av världen öppnas en större marknad upp för kunden, vars situation förbättras genom den ökade kapitalmängden på marknaden. I och med detta gäller det för det enskilda landet och den enskilda banken att kunna hävda sig på det internationella planet. Vi har fått uppfattningen att de svenska bankerna generellt sätt gynnas av regleringen varför det är troligt att kunder kommer att stanna kvar i Sverige pga. stabilt finansiellt klimat. Avgörande för hur Basel II tas emot hos allmänheten är hur media väljer att presentera de nya reglerna. Då den mer individualiserade räntesättningen kan komma att väcka anstöt, vore det fördelaktigt för bankerna om inte media svartmålar dem alltför mycket som en följd av detta. Vidare kan vi se att ränta kommer att få mindre betydelse då Basel II träder i kraft. Detta för att varje kund bedöms mer precist utifrån dennes förutsättningar och därmed spelar kundens förhandlingsförmåga mindre roll. Istället blir bankerna tvungna att konkurrera mer genom andra medel.

I och med att Basel II behandlar koncentrationer kommer korrelationen mellan riskerna att ha större betydelse för bankernas kapitaltäckningsgrad än tidigare. Det är viktigt att bankerna utformar sin portfölj på så sätt att riskerna sprids och inga större koncentrationer uppstår inom något område.

Basel II har inneburit och kommer fortsatt innebära mycket arbete och höga kostnader.

Visserligen tros regelverket ge stora vinster för de svenska storbankerna. Dock gäller det att ha väsentlighetsprincipen som ledstjärna, det nya regelverket får inte kosta mer än det smakar. Flertalet av de undersökta aktörerna tycker att det är alldeles för mycket information som skall utges till intressenterna. Det borde istället vara tillräckligt att presentera den information som idag motsvarar den som aktieägarna erhåller. Dock har ett, av de i offentliga debatten behandlade instituten, uppfattningen att ju mer information som utges till marknaden, desto bättre. Avsikten med detta är att göra riskhanteringen mer förståelig.

Regelverket har lett till att bankerna blivit mer uppmärksamma på den operativa risken då den nu, till skillnad från tidigare, behandlas separat. Det råder dock delade meningar huruvida strategiska risker och ryktesrisker skall ingå i måttet operativ risk. Bankerna vill generellt sätt inte ha med för hög andel av totalt kapital i denna risk, då de inte kan påverka utfallet och saknar intäkter från den typen av verksamheter.

Ytterligare en effekt är att de konjunkturella svängningarna kan komma att förstärkas. Detta pga. att användandet av de förfinade riskmättningsverktygen ger en lägre kapitaltäckningsgrad och därmed frigör kapital, vilket leder till ökad utlåning i goda tider och vice versa i dåliga tider. Vissa institut förespråkar därför en buffert för att reducera de cykliska strömningarna.

Angående jämförelsen mellan central och lokal nivå fann vi inte några större skillnader av effekterna inom respektive bank. Deras synpunkter och inställningar var oftast mycket lika varandra men i några avseende kunde vi urskilja olikheter.

Överlag hade respondenterna på central nivå mer information att ge oss och en mer övergripande syn på regelverket än vad de hade lokalt där fokus låg på den praktiska implementeringen. Vi uppfattade det som att arbetet med Basel II var mer omfattande centralt och att de därför hade mer information att delge oss.

Uppbyggnaden av modeller och utförande av beräkningar var det i huvudsak de på central nivå som var insatta i, då det är där modellerna utvecklas. På lokal nivå lades mer fokusering på tillämpningen av modellerna och det var inte relevant att kunna alla steg i uppbyggnaden av modellerna.

De effekter vi nämnt ovan är empiriska bevis för att Basel II är ett regelverk som hjälper bankerna i dess riskhantering. Vi har förståelse för de kritiska ansatser som framförts i litteraturgenomgången, men anser inte dessa vara starka nog att ifrågasätta regelverkets existens och ändamål. För de svenska storbankerna kan vi se tydliga fördelar med den mer individualiserade riskhanteringen. Trots dess komplexitet och omfattning har vi inte funnit några direkta bevis som talar emot bankernas kompetens och förståelse för att tillämpa Basel II. Att regelverket fyller sitt ändamål, kan ytterligare understrykas av det faktum att det arbetats fram under många år och att en stor mängd institut och organisationer har varit delaktiga genom att de gett kommentarer och förslag på förbättringar. I och med detta är regelverket, som ett verktyg som underlättar och förbättrar riskhanteringen, väletablerat bland aktörerna på den finansiella marknaden. Samspelet mellan bankerna och FI upphör inte heller vid ikraftträdandet, utan de kommer att fortsätta att förbättra och anpassa regelverket ytterligare. Det finns dock så här långt, vissa aspekter som måste beaktas för att regelverket skall nå sin fulländade form.

Det är av största vikt att länders tillsynsmyndigheter är konvergerade, för de svenska bankernas del, främst inom Norden och Europa. Om inte harmoniseringen förbättras och utvecklas försvårar det för internationella banker. Viktigt är att Basel II, internationellt sätt, implementeras någorlunda i samma takt och att reglerna i de olika länderna tolkas på liknande sätt. Syftet med detta är att motverka dubbelrapportering och undgå merarbete.

Samtliga svenska storbanker strävar efter att tillämpa den avancerade riskmätningssmetoden inom sin verksamhet. Orsaken är att de vill uppnå känsligare riskanalys, då riskerna kan mätas mer i detalj. Därmed kan bankerna välja ut sina respektive bästa kundgrupper. Dock hävdar

instituten, som undersökts i den offentliga debatten, att de incitament som ska motivera bankerna att gå mot avancerad metod, är alltför svaga. Detta i och med de omfattande kostnaderna och det alltför höga kapitalkravet, vid användandet av den avancerade metoden jämfört med schablonmetoden.

För att bankerna skall kunna få största möjliga nytta av Basel II, krävs en ökad fokus på samspelet mellan de tre pelarna. Viktigt är också att inte alltför mycket energi läggs på komplexa beräkningar, utan istället på en samlad och rättvisande riskbedömning.

6.3 Studiens teoretiska bidrag

Ämnet är högst aktuellt i och med den nya regleringens ikraftträdande. Vår undersökning syftade inte till att skapa nya teorier utan att istället bidra till ytterligare kunskap inom området. Våra undersökningar klargör de effekter Basel II ger för de svenska storbankerna samt genererar empiriska bevis varför Basel II fungerar som riskhanteringsverktyg, vilket det tidigare inte funnits några belägg för.

6.4 Reflektioner över studiens slutsats

Det är ett faktum att bankerna är väl förberedda på och positivt inställda till den nya regleringen. Denna attityd gör att bankerna visar för sina kunder att de strävar efter en stabil verksamhet. Genom samspelet med tillsynsmyndigheten möjliggörs en effektiv implementering som, i förhållande till utländska konkurrenter, sätter de svenska bankerna i framkant och gör att de tidigt kan dra nytta av regleringens fördelar.

I den senaste finanskrisen klarade sig de mer decentraliserade bankerna generellt sätt bättre än övriga. Vår tro är att dessa institut därför känner större tillit till sina nuvarande modeller och är mindre benägna att förändra dessa, vilket leder till en mer avvaktande attityd gentemot implementeringen. Vi bedömer att av liknande anledningar, vill de mer centraliserade bankerna ha en snabb anpassning till Basel II, vilket förutspås leda till nya säkrare och finansiellt stabila system. Detta i och med att de finkänsligare riskmåten skyddar bankerna i lågkonjunktur och mot kommande finansiella kriser. Ytterligare en anledning till de centraliserade bankernas oerhört positiva anda gentemot det nya regelverket är att det, i och

med att Basel II är top-down baserat, underlättar implementeringen för en traditionellt centralstyrd bank jämfört med de banker som har en lösare struktur och mer decentraliserad kultur.

Förväntningen på Basel II är att kapitaltäckningsgraden kommer att sjunka och därmed frigöra kapital hos bankerna. Därigenom kommer vi antagligen att se en förvärvsvåg, vilket kan leda till en förmögenhetsasymmetri där de stora bankerna växer sig ännu starkare på de mindres bekostnad. Håller denna trend i sig riskerar vi att sluta i ett monopolistiskt banksamhälle där konkurrensen lyser med sin frånvaro. Detta förhindras dock genom tillsynsmyndigheternas aktioner och de olika ländernas rådande konkurrenslagstiftning. Bankernas mer individualiserade bedömningsmall kommer antagligen att stöta på motstånd då den kan upplevas som orättvis. Det nya bedömningssystemet kan jämföras med det försäkringsbolagen använder sig av då de fastställer sina premier. Frågan är huruvida kunderna ställer sig till dessa nya krav, accepteras de eller uppstår protester.

Vi har fått uppfattningen om att det finns ett utbrett samarbete både inom och mellan bankerna när det gäller Basel II. Kan det vara så att bankerna, som en direkt följd av regleringen, har kommit varandra närmre?

En slutlig reflektion från vår sida är att bankerna samt FI måste prioritera vikten av samspelet mellan de tre pelarna vilket bidrar till ett helhetsperspektiv och för att Basel II skall fungera som det är avsett.

6.5 Förslag till vidare forskning

Den jämförelse vi gjorde mellan lokal och central nivå gav inte de resultat vi väntat oss. Vi trodde att det skulle ha varit större skillnader i de effekter regelverket ger. I efterhand anser vi därför att denna dimension inte bidrog nämnvärt till vår forskning och kanske skulle ha undvikits.

Det skulle vara intressant att utföra ytterligare en studie vid 2007 års utgång. Detta för att effekterna då antagligen syns tydligare och fler effekter då uppkommit. Bankerna har redan märkt av regleringen, men det är inte säkert att alla effekter ännu har uppkommit vid genomförandet av vår undersökning då regelverket är inne i etableringsfasen.

Då det i skrivandets stund inte är fastställt vilka krav som kommer att gälla för bankernas öppenhet och genomlysning enligt pelare III, vore en fokusering där det undersöks hur

bankerna har ändrat sin informationsutgivning sedan Basel II genomförts, en givande forskningsinriktning. Det kan utredas vilka krav på information som tillkommit och bankernas åsikter om dessa. Relevant är också att utröna vem informationen är avsedd för och vem som verkligen tar del av den samt om mervärde för intressenterna tillkommer.

Det har talats mycket om en global harmonisering av regelverket för att underlätta för internationella företag. Då samma förutsättningar gäller sker konkurrensen på liknande villkor. Hur harmoniseringen utvecklar sig och om den internationella konkurrensen för svenska banker kommer att öka, är även det en frågeställning som kan forskas vidare inom.

För att få en bredare inblick i hur effekterna av Basel II påverkar de fyra svenska storbankerna hade en jämförelse dem emellan, angående hur de påverkas av regelverket, varit intressant att genomföra. Samma jämförelse kan även göras om hur mindre banker i förhållande till större berörs av Basel II.

Referensförteckning

Skriftliga källor

Artsberg, Kristina, *Redovisningsteori - policy och praxis*, Liber Ekonomi, 2 uppl., 2005

Bryman Alan & Bell Emma, *Företagsekonomiska forskningsmetoder*, Liber Ekonomi, 2005

Chua, Wai Fong, *Teaching and learning only the language of the numbers - monolingualism in a multilingual world*, Critical Perspectives on Accounting, 1996, vol. 7

Forsell, Jan & Lönnquist, Per, *Basel II medför stora krav- och möjligheter för bankerna*, Balans, 2004, nr 5

Glaser Barney G. & Strauss Anselm L. *The Discovery of Grounded Theory, Strategies for Qualitative Research*, Aldine Publishing Company, Chicago, 1967

Jacobsen, Dag Ingvar, *Vad, hur och varför?– Om metodval i företagsekonomi och andra samhällsvetenskapliga ämnen*, Studentlitteratur, lund, 2002

Latour, Bruno & Woolgar Steve, *Laboratory life: the construction of scientific facts*, Princeton University Press, Princeton, 1986

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo, *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Studentlitteratur, Lund, 1999

Malmström, Agell, *Civilrätt*, Liber Ekonomi, 2005

McGoun, Elton G. *The history of risk measurement*. Critical Perspectives on Accounting, 1995, vol. 6

Porter, Theodore M. *Trust in numbers- The pursuit of objectivity in science and Public life*, Princeton University Press, Princeton, 1995.

Power, Michael, *The invention of operational risk*, London School of Economics, London, 2003

Quattrone Paolo, *The possibility of the testimony: a case for case study research*, Organ, 2006

Strauss A, Corbin J, *Basics of Qualitative Research Grounded Theory Procedures and Techniques*, Sage, 1990

Wahlström, Gunnar, *Worrying but accepting new measurments: the case of Swedish bankers and operational risk*, Critical Perspectives on Accounting, 2005

Muntliga källor

Bentzer, Kristian, Skandinaviska Enskilda Banken, Stockholm, Linjeansvarig för Basel II implementeringen, Head of Capital Planning (2006-11-27)

Giertz, Johan, Nordea, Stockholm, Regelexpert (2006-12-12)

Hansson, Stefan, Swedbank, Malmö, Regionansvarig för företag & marknad, länk mellan central och lokal nivå (2006-11-23)

Hermansson, Lars-Gunnar, Nordea, Malmö, Kreditchef (2006-11-27)

Hultén, Magnus, Handelsbanken, Stockholm, Avdelningschef ansvarig för beräkning, analys och rapportering av kreditrisker (2006-11-28)

Lindberg, Clas-Göran, Handelsbanken, Lund, Administrativ chef (2006-11-24)

Malmberg, Kristina, Swedbank, Stockholm, Implementeringsansvarig (2006-11-27)

Rahm, Anders, Skandinaviska Enskilda Banken, Lund, controller, kreditansvarig (2006-11-24)

Elektroniska källor

Af Jochnick, Kerstin, Finansvärldens forum,
Hämtat från: <http://www.finansforbundet.se/Resource.phx/pubman/templates/4.htx?id=478>

Bank for International Settlements, *About BIS*, Hämtat från:
<http://www.bis.org/about/index.htm>,

Bank for International Settlements, *The New Basel Capital Accord: an explanatory note*, 2001
Hämtat från: <http://www.bis.org/publ/bcbsca01.pdf>,

Comments of the European Central bank, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Second Consultative Package*, Basel Committee on Banking Supervision,
Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/ca/ecbrevi.pdf>

Comments of KPMG, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Second Consultative Package*, Basel Committee on Banking Supervision
Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/ca/kpmg.pdf>

Comments of Standard & Poor's, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Second Consultative Package*, Basel Committee on Banking Supervision,
Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/ca/staampoo.pdf>

Comments of the Swedish Bankers' Association, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Second Consultative Package*, Basel Committee on Banking Supervision,
Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/ca/swebanass.pdf>

Comments of the European Central bank, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Third Consultative Paper*, Basel Committee on Banking Supervision, Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/cp3/ecb.pdf>

Comments of KPMG, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Third Consultative Paper*, Basel Committee on Banking Supervision, Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/cp3/kpmg.pdf>

Comments of Standard & Poor's, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Third Consultative Paper*, Basel Committee on Banking Supervision, Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/cp3/standardpoors.pdf>

Comments of the Swedish Bankers' Association, *The New Basel Capital Accord: Comments received on the Third Consultative Paper*, Basel Committee on Banking Supervision, Hämtat från: <http://www.bis.org/bcbs/cp3/swebanass.pdf>

Direktiv om omarbetning av rådets och Europaparlamentets direktiv 2000/12 nr. 123
Hämtat från: www.fi.se

Direktiv om omarbetning av rådets och Europaparlamentets direktiv 2000/12 nr. 124
Hämtat från: www.fi.se

Financial Dictionary, hämtat från: <http://financial-dictionary.thefreedictionary.com/stress+test>

Finansinspektionen, *Riskmätning och kapitalkrav I*, Rapport 2001:1, Hämtat från: <http://www.fi.se>,

Finansinspektionen, ordbok, Hämtat från: http://www.fi.se/Templates/PopupPage____2355.aspx,

Finansinspektionen, *Företagens interna kapitalutvärdering – att bedöma kapitalbehovet under Basel II*, Rapport 2005:8, Hämtat från: http://www.fi.se/Templates/Page____4727.aspx

Investopedia, hämtat från: <http://www.investopedia.com/terms/v/var.asp>

Lind, Göran, *Basel II – nytt regelverk för bankkapital*, Penning- och valuta politik, 2005, nr 2
Hämtat från: http://www.riksbank.se/upload/Dokument_riksbank/Kat_publicerat/Artiklar_PV/goranlind.pdf

Wagner, Louisa, Basel Committee Secretariat

Bilaga

1. Upplever ni att det finns ett behov av en ny reglering? Varför?
2. Hur väl förberedda är ni på Basel II, ligger ni långt framme angående er riskhantering?
3. Har ni under året kört ett Basel II anpassat system parallellt med ert nuvarande system för att underlätta inför det slutgiltiga ikraftträdandet?
4. Vilken metod använder ni er av då ni värderar kreditrisker? Schablon, IRB-metoden eller någon av de erkända kreditvärderingsinstitutens modeller?
5. Gör ni några förändringar då det gäller marknadsrisker? Behandlar ni dem som tidigare?
6. Hur behandlar ni era operativa risker? Schablon, grundläggande eller avancerade IRB-metod?
7. Beskriv i korthet er interna kapitalutvärderingsmodell.
8. Beskriv samspelet mellan er och tillsynsmyndigheten (FI) avseende den interna kapitalutvärderingen?
9. I tredje pelaren behandlas kriteriet öppenhet och genomlysning. Hur kommer ni att uppfylla detta?
10. Hur fungerar kommunikationen mellan lokal och huvudkontor? Har huvudkontoret förståelse för den lokala bankens verksamhet?
11. Används samma modeller i hela organisationen eller varierar det mellan olika nivåer (stora vs små)? (ställs endast till huvudkontoren)
12. Anser ni att ni får mer inflytande över er egen verksamhet nu?
13. Vilka effekter har Basel II fått för er verksamhet hittills? Vilka effekter tror ni kommer att uppkomma i framtiden?
14. Vilka är de största problemen ni stött på vid implementeringen av Basel II?
15. Genom införandet av Basel II kommer ränta att bli ett ännu mer centralt konkurrensmedel. Stämmer detta och hur är det i ert fall?
16. Hur har ni förberett er personal på införandet, t.ex. genom vidareutbildning, specifika nyanställningar?
17. Vad är det som är positivt med Basel II?
18. Vad är det som är negativt med Basel II?
19. Har du något mer du vill tillägga som du anser är viktigt som vi inte har tagit upp?